

НАРОДНА УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ

Миколенко О. П.

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

Частина 1

Видавництво НУА

НАРОДНА УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ

Миколенко О. П.

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

для студентів вищих навчальних закладів
у 2 частинах

видання друге, перероблене та доповнене

Частина 1

Харків
Видавництво НУА
2017

УДК 657.1 (075.8)

ББК 65.052.0я7

М 59

*Рекомендовано до видання рішенням вченої ради Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія»
Протокол № 4 від 27.11.2017 р.*

Рецензенти:

Пилипенко А. А. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця.

Амосов О. Ю. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної теорії та фінансів Харківського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентіві України, заслужений діяч науки і техніки України.

Цибульська Е.І. – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки і права Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія».

М 59 Миколенко, Олена Петрівна.

Бухгалтерський облік : навч. посіб. для студентів ВНЗ у 2-х ч. / Миколенко О. П. ; Нар. укр. акад. – 2-е вид. ; перероб. та доп. – Харків : Вид-во НУА, 2017. – Ч. 1. – 308 с.

У навчальному посібнику поєднано як теоретичні аспекти з основ бухгалтерського обліку на підприємстві, так і практичні матеріали з організації самостійного вивчення дисципліни. Темі посібника розкрито за однаковими складовими та містять: тематичний план курсу, методичні рекомендації до опрацювання теми за кожним пунктом плану, завдання для практичних занять, завдання для самостійної роботи студентів, тематика індивідуальних завдань, список літератури, перелік питань для підготовки до іспиту, словник основних термінів, а також шкалу успішності. Зміст посібника викладено із використанням національних стандартів бухгалтерського обліку та відповідного чинного законодавства. Викладений матеріал спонукає до організації аудиторної та самостійної роботи студентів, сприяє зміцненню практичних навичок і вмінь. Може бути використаний студентами вищих навчальних закладів, та бути корисним усім, хто цікавиться як теорією, так і практикою аудиту бухгалтерського обліку в Україні.

УДК 657.1 (075.8)

ББК 65.052.0я7

© Народна українська академія, 2017

ЗМІСТ

Вступ	5
Тематичний план дисципліни	8
Програма навчальної дисципліни	11
Модуль 1. Теорія бухгалтерського обліку	16
Тема 1. Загальна характеристика бухгалтерського обліку, його предмет і метод.....	16
1. <i>Етапи становлення та розвитку господарського обліку</i>	16
2. <i>Господарський облік: сутність та види</i>	20
3. <i>Предмет бухгалтерського обліку та його об'єкти</i>	23
4. <i>Метод бухгалтерського обліку та його елементи</i>	29
5. <i>Види господарської діяльності підприємства</i>	31
Плани практичних занять.....	32
Тема 2. Бухгалтерський баланс.....	36
1. <i>Групування статей активу і пасиву балансу</i>	36
2. <i>Господарські операції та їх вплив на статті балансу</i>	43
Плани практичних занять.....	44
Тема 3. Рахунки бухгалтерського обліку і подвійний запис.....	48
1. <i>Рахунки бухгалтерського обліку. План рахунків</i>	48
2. <i>Синтетичні та аналітичні рахунки, їх взаємозв'язок</i>	53
3. <i>Оборотні відомості за синтетичними та аналітичними рахунками</i>	55
4. <i>Кореспонденція рахунків, бухгалтерська проводка</i>	61
Плани практичних занять.....	64
Тема 4. Оцінювання і калькуляція.....	69
1. <i>Оцінка як елемент методу бухгалтерського обліку</i>	69
2. <i>Калькуляція в системі бухгалтерського обліку</i>	70
Плани практичних занять.....	80
Тема 5. Основи організації бухгалтерського обліку на підприємстві.....	81
1. <i>Документування господарських операцій та документообіг</i>	81
2. <i>Форми бухгалтерського обліку, що застосовуються в Україні</i>	90
3. <i>Помилки в бухгалтерських записах, способи їх виправлення</i>	90
4. <i>Облікова політика підприємства. Зміни облікової політики та облікової оцінки</i>	91
5. <i>Інвентаризація як елемент методу бухгалтерського обліку</i>	98
Плани практичних занять.....	107
Модуль 2. Бухгалтерський облік активів	108
Тема 6. Облік необоротних активів.....	108
1. <i>Необоротні активи, їх структура</i>	108
2. <i>Класифікація основних засобів для цілей бухгалтерського обліку</i>	109
3. <i>Способи надходження основних засобів на підприємство</i>	110
Формування первісної вартості об'єктів основних засобів.....	

4. Амортизація основних засобів. Методи амортизації для різних груп об'єктів необоротних активів.....	117
5. Ремонт / поліпшення власних основних засобів.....	128
6. Дооцінка-уцінка основних засобів.....	130
7. Вибуття основних засобів: особливості обліку та документального оформлення.....	134
8. Бухгалтерський облік нематеріальних активів.....	141
Плани практичних занять.....	146
Тема 7. Облік запасів.....	154
1. Запаси, їх класифікація для цілей бухгалтерського обліку.....	154
2. Формування первісної вартості запасів.....	157
3. Транспортно-заготівельні витрати, їх розподіл.....	165
4. Вибуття запасів. Методи оцінки вибуття запасів.....	170
5. Облік товарів в торгівлі, торгова націнка.....	179
6. Особливості обліку окремих видів запасів.....	184
7. Облік готової продукції.....	189
Плани практичних занять.....	194
Тема 8. Облік грошових коштів і дебіторської заборгованості....	200
1. Документальне оформлення та бухгалтерський облік готівкових розрахунків.....	200
2. Бухгалтерський облік розрахунків з підзвітними особами.....	207
3. Документальне оформлення та облік безготівкових розрахунків...	214
4. Відображення в обліку різниць, що виникають при купівлі /продажу іноземної валюти.....	219
5. Облік грошових коштів в дорозі.....	224
6. Бухгалтерський облік дебіторської заборгованості.....	225
7. Резерв сумнівних боргів, порядок його формування.....	240
8. Безнадійна дебіторська заборгованість: визнання та облік.....	247
Плани практичних занять.....	249
Тема 9. Бухгалтерський облік фінансових інвестицій.....	254
1. Визнання та класифікація фінансових інвестицій.....	254
2. Первісна оцінка фінансових інвестицій.....	257
3. Оцінка фінансових інвестицій на дату балансу.....	260
4. Визнання доходу від фінансових інвестицій.....	272
Плани практичних занять.....	274
Перелік питань для підготовки до заліку.....	275
Тести для підготовки до заліку.....	278
Список інформаційних джерел.....	284
Словник основних термінів.....	293

Дисципліна «Бухгалтерський облік» є нормативною дисципліною навчального плану за спеціальністю 051 «Економіка». Дисципліна передбачає послідовний розгляд та вивчення об'єктів обліку, методів оцінки і угруповання господарських процесів, порядку визнання елементів фінансової звітності та розкриття їх у фінансовій звітності, організації контролю над законністю операцій, витратами, доходами і визначенням фінансового результату. Інформація бухгалтерського обліку, що відображена у фінансовій звітності, є підставою для аналізу фінансово-господарської діяльності в минулому, прогнозування майбутнього розвитку підприємства і прийняття управлінських рішень.

Структура курсу відповідає вимогам складання фінансової звітності з метою надання інформації різним групам користувачів для прийняття ними управлінських рішень. Програма відображає логічну послідовність побудови інформації для складання Балансу і Звіту про фінансові результати, для з'ясування основних понять з обліку основних засобів, нематеріальних активів, інших необоротних активів, грошових коштів, запасів, праці та заробітної плати, витрат діяльності, капіталу і зобов'язань, фінансових результатів діяльності підприємства.

Курс розрахований на глибоке теоретичне вивчення програми і вирішення виробничих ситуацій на практичних заняттях. Основою для вивчення курсу є законодавча і нормативна база, інструктивний і бланковий матеріал з бухгалтерського обліку. Програма допускає оновлення змісту в процесі читання курсу у зв'язку із здійсненням в Україні економічної реформи і постійною зміною законодавчої і нормативної бази з питань обліку різних об'єктів підприємства.

Мета курсу: формування системи базових знань економістів з теорії і практики ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності підприємства; формування у студентів основ економічного мислення, необхідних знань облікових процесів в бізнесі, вміння тлумачити облікову інформацію з метою використання її для прийняття управлінських рішень.

Завдання курсу:

- ознайомити студентів з основними поняттями у сфері бухгалтерського обліку;
- розглянути методику організації бухгалтерського обліку на підприємстві;
- ознайомити студентів з законодавчими, нормативно-правовими та інструктивними матеріалами щодо бухгалтерського обліку в Україні;
- сформувавати індивідуальні вміння та навички у сфері застосування плану рахунків та відображення господарських операцій в обліку;
- сформувавати індивідуальні вміння та навички з документального оформлення господарських операцій згідно з чинним законодавством;

– визначити основні особливості бухгалтерського обліку таких об'єктів: необоротних активів, запасів, грошових коштів, розрахунків та інших активів, власного капіталу, довгострокових та поточних зобов'язань, витрат діяльності, доходів за видами діяльності, фінансових результатів, податків та зборів.

– вивчити порядок складання та подання фінансової звітності підприємствами України;

– ознайомити з інформаційними системами і технологіями, що застосовуються у професійній діяльності.

Предметом вивчення дисципліни є методологія та методика ведення бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності підприємства, господарських засобів та джерел їх формування, а також формування та визначення фінансових результатів.

Об'єктом: бухгалтерський облік як інформаційна система фінансово-господарської діяльності підприємства.

Після вивчення курсу **студент повинен знати:**

– порядок організації первинного, аналітичного і синтетичного обліку на різних ділянках облікового циклу;

– форми бухгалтерського обліку, що застосовуються на підприємствах і в організаціях України;

– порядок проведення інвентаризації та документального оформлення результатів;

– методологію обліку активів, капіталу і зобов'язань, витрат і доходів, фінансових результатів підприємства згідно з національними стандартами;

– основні вимоги складання фінансової звітності: принципи, якісні характеристики, склад, форми, порядок заповнення форм звітності та подання фінансової звітності; оцінки, визнання, критерії відображення елементів у фінансовій звітності; потреби різних груп користувачів звітності для прийняття управлінських рішень.

Студент **повинен оволодіти такими навичками:**

– складати і обробляти первинні документи і заносити їх в облікові реєстри;

– складати кореспонденцію рахунків за господарськими операціями;

– відображати суми за операціями на рахунках бухгалтерського обліку;

– узагальнювати дані поточного аналітичного і синтетичного обліку шляхом складання оборотних відомостей;

– на підставі даних бухгалтерського обліку складати бухгалтерський баланс та інші форми звітності, заповнювати типові форми, визначати оцінку статей звітів на дату балансу, виконувати розрахунки окремих сум;

– застосовувати відповідні методи і визначати суми оцінки об'єктів обліку;

– застосовувати критерії визнання статей для відображення в звітності;

ВСТУП

- користуватися законодавчою та нормативною базою, що визначає порядок обліку і звітності;
- застосовувати принципи бухгалтерського обліку в облікових процедурах.

Навчальна програма дисципліни «Бухгалтерський облік» складається з 15 тем, які доцільно розбити на модулі:

1. Теорія бухгалтерського обліку.
2. Бухгалтерський облік активів підприємства.
3. Бухгалтерський облік пасивів підприємства.
4. Бухгалтерський облік витрат та доходів. Фінансова звітність підприємства.

Мета модуля 1: розкрити теоретичні основи бухгалтерського обліку, які однакові для всіх підприємств і організацій незалежно від форми власності та виду діяльності; розглянути об'єкти бухгалтерського обліку як складові процесу кругообігу господарських засобів; вивчити сукупність прийомів і способів, за допомогою яких вивчаються об'єкти бухгалтерського обліку.

Модулі 2 «Бухгалтерський облік активів» і 3 «Бухгалтерський облік пасивів» передбачають послідовний розгляд об'єктів обліку та методів їх оцінки. Вони є базовими для відпрацювання основних понять з обліку основних засобів, нематеріальних активів, грошових коштів, запасів, капіталу і зобов'язань.

Мета модулів 2 і 3: формування теоретичних знань і практичних навичок з питань бухгалтерського обліку та відображення в звітності окремих об'єктів обліку.

Мета модуля 4: формування базових теоретичних знань і практичних навичок щодо понять, принципів, методів і техніки обліку витрат, доходів і фінансових результатів підприємства, складання фінансової звітності, розуміння значення фінансової звітності для прийняття управлінських рішень.

Вивчення курсу здійснюється з використанням різних форм роботи: відвідування лекцій, участь в практичних заняттях і семінарах, виконання завдань для самостійної роботи, проходження виробничої практики, підготовка до контрольних завдань по модулю, іспитів (курсовому та комплексному кваліфікаційному), виконання комплексних завдань на бланках встановлених форм. Важливою формою вивчення курсу є самостійна робота. Студентам потрібно вести її систематично, орієнтуючись на програму курсу, перелік питань для самоперевірки, на питання до іспиту, дотримуючись при цьому календарні терміни вивчення кожної теми з урахуванням графіка модульного контролю.

Навчальний матеріал варто вивчати в тій послідовності, в якій він викладений в програмі, щоб забезпечити логіку в розкритті тем. При цьому корисно складати конспект-схему з коротким змістом вивченого і логічними взаємозв'язками, накопичувати копії нормативних та інструктивних документів, витяги з них, де безпосередньо розкриваються питання теми.

1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	Денна форма				Заочна форма				Післядипломна форма					
	Усього	у тому числі			Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		Л.	пр.	с.р.		Л.	пр.	с.р.	інд.		л.	пр.	с.р.	Інд.
Модуль 1														
Модуль 1. Теорія бухгалтерського обліку.														
Тема 1. Загальна характеристика бухгалтерського обліку, його предмет і метод	16	4	4	8	12	2	2	4	4	6	2	1	1	2
Тема 2. Бухгалтерський баланс.	12	4	4	4	10	1	1	4	4	8	1	1	2	4
Тема 3. Рахунки бухгалтерського обліку і подвійний запис	16	4	4	8	10	1	1	4	4	5	1	1	1	2
Тема 4. Оцінювання і калькуляція	10	4	2	4	9	0,5	0,5	4	4	4,5	1	0,5	1	2
Тема 5. Основи організації бухгалтерського обліку на підприємстві	10	4	2	4	5	0,5	0,5	2	2	4,5	1	0,5	1	2
Разом за змістовим модулем 1	64	20	16	28	46	5	5	18	18	28	6	4	6	12

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	Денна форма				Заочна форма				Післядипломна форма					
	Усього	у тому числі			Усього	у тому числі			Усього	у тому числі				
		л.	пр.	с.р.		Л.	пр.	с.р.		інд.	л.	пр.	с.р.	інд.
Модуль 2														
Модуль 2. Бухгалтерський облік активів.														
Тема 6. Облік необоротних активів	14	6	4	4	13	0,5	0,5	6	6	8	1	1	2	4
Тема 7. Облік запасів	10	4	2	4	9	0,5	0,5	4	4	8	1	1	2	4
Тема 8. Облік грошових коштів і дебіторської заборгованості	12	6	2	4	13	0,5	0,5	6	6	8	1	1	2	4
Тема 9. Облік фінансових інвестицій	10	4	2	4	9	0,5	0,5	4	4	8	1	1	2	4
Разом за змістовим модулем 2	46	20	10	16	44	2	2	20	20	32	4	4	8	16
Модуль 3. Бухгалтерський фінансовий облік пасивів.														
Тема 10. Облік власного капіталу	10	4	2	4	9	0,5	0,5	4	4	8	1	1	2	4
Тема 11. Облік зобов'язань	12	4	4	4	9	0,5	0,5	4	4	8	1	1	2	4
Тема 12. Облік праці, її оплати та соціального страхування персоналу	12	4	4	4	9	0,5	0,5	4	4	8	1	1	2	4
Разом за змістовим модулем 3	34	12	10	12	27	1,5	1,5	12	12	24	3	3	6	12
Модуль 4. Бухгалтерський облік витрат і доходів. Фінансова звітність.														
Тема 13. Облік витрат діяльності підприємства	12	4	4	4	9	0,5	0,5	4	4	8	1	1	2	4
Тема 14. Облік доходів і фінансових результатів	12	4	4	4	9	0,5	0,5	4	4	8	1	1	2	4
Тема 15. Фінансова звітність підприємства	12	4	4	4	9	0,5	0,5	4	4	8	1	1	2	4
Разом за змістовим модулем 3	36	12	12	12	27	1,5	1,5	12	12	24	3	3	6	12
Усього годин	180	64	48	68	144	10	10	62	62	108	16	14	26	52

Шкала оцінювання: національна та ECTS

У відповідності до концепції приєднання України до Болонського процесу запроваджено Болонську систему навчання. Дисципліна «Бухгалтерський облік» містить послідовність модулів, які передбачають проміжний контроль знань. В кінці кожного модуля виконується оцінювання знань в балах за рейтинговою системою. При оцінюванні знань з дисципліни використовуються дві шкали: національна (5-«відмінно», 4-«добре», 3-«задовільно», 2-«незадовільно») та європейська (A, B, C, D, E, FX). Шкала рейтингової оцінки з дисципліни та її переведення в оцінки за національною шкалою і шкалою ECTS наведена нижче.

Рейтингова оцінка з дисципліни	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
85 – 100	5 (відмінно)	A
75 – 84	4 (добре)	B
65 – 74	4 (добре)	C
57 – 64	3 (задовільно)	D
50 – 56	3 (задовільно)	E
1-49	2 (незадовільно)	FX

Рейтингова оцінка за 100-бальною шкалою є накопичувальною – протягом вивчення дисципліни студент отримує за різні види поточних контрольних заходів певні бали, які підсумовуються.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1. ТЕОРІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Тема 1. Загальна характеристика бухгалтерського обліку, його предмет і метод

Господарський облік, його сутність і значення для функціонування підприємства в ринкових умовах. Етапи становлення сучасного господарського обліку. Діюча система обліку в Україні.

Види обліку: оперативний, статистичний, бухгалтерський, фінансовий та управлінський. Принципи бухгалтерського обліку. Задачі та функції обліку. Вимірники, що застосовуються в обліку.

Предмет бухгалтерського обліку та його об'єкти. Угруповання об'єктів бухгалтерського обліку: активи, власний капітал, зобов'язання. Господарські процеси: постачання, виробництво, реалізація. Види діяльності: операційна, фінансова, інвестиційна. Метод бухгалтерського обліку та його елементи.

Тема 2. Бухгалтерський баланс

Бухгалтерський баланс і його значення для складання фінансової звітності. Угруповання статей активу і пасиву балансу. Вплив господарських операцій на зміни в балансі. Принципи складання фінансової звітності.

Тема 3. Рахунки бухгалтерського обліку і подвійний запис

Рахунки бухгалтерського обліку, їхнє значення і побудова. Рахунки активні, пасивні, активно-пасивні. Рахунки першого і другого порядку. Сутність субрахунків бухгалтерського обліку. Взаємозв'язок між рахунками, балансом і звітом про фінансові результати. Подвійний запис операцій на рахунках. Кореспонденція рахунків. Бухгалтерські проводки. Рахунки синтетичного й аналітичного обліку, їхній взаємозв'язок. Оборотні відомості за синтетичними та аналітичними рахунками.

План рахунків бухгалтерського обліку, його значення і принципи побудови. Порядок угруповання рахунків у Плані.

Тема 4. Оцінювання і калькуляція

Оцінювання майна та господарчих операцій. Валюта оцінки. Види оцінки: первісна (переоцінена), справедлива, чиста реалізаційна вартість, ліквідаційна, вартість, що амортизується. Оцінка активів та зобов'язань. Поняття калькуляції, її види, об'єкти калькулювання. Калькуляція як розрахунок собівартості одиниці продукції, робіт, послуг. Процес калькулювання та його етапи. Основні методи обліку витрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг).

Тема 5. Основи організації бухгалтерського обліку на підприємстві

Поняття первинного та непервинного документа бухгалтерського обліку. Вимоги до змісту й оформлення документів. Порядок складання документів, їх реквізити.

Види і форми облікових реєстрів. Правила ведення облікових реєстрів і виправлення помилок. Помилки в бухгалтерських записах, способи їхнього виявлення і виправлення.

Основні форми бухгалтерського обліку, що застосовуються в Україні. Поняття облікової політики підприємства. Зміна облікової політики та облікової оцінки. Наказ про облікову політику.

Інвентаризація, її значення і види. Порядок проведення інвентаризації на підприємствах України.

МОДУЛЬ 2. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК АКТИВІВ

Тема 6. Облік необоротних активів

Поняття необоротних активів, їх структура. Основні засоби і задачі організації бухгалтерського обліку основних засобів. Класифікація основних засобів, визнання, оцінка. Документальне оформлення і відображення в обліку надходження основних засобів в залежності від способу їх придбання. Облік амортизації і зносу, ремонту та інших поліпшень основних засобів. Документальне оформлення і відображення в обліку вибуття основних засобів. Облік переоцінки основних засобів. Облік орендованих і зданих в оренду основних засобів. Інвентаризація основних засобів і відображення в обліку її результатів. Поняття, склад, оцінка й облік нематеріальних активів. Облік надходження, руху, амортизації нематеріальних активів.

Тема 7. Облік запасів

Задачі і організація обліку запасів підприємства. Поняття, склад, види оцінок запасів підприємства відповідно до Національних стандартів бухгалтерського обліку. Формування первісної вартості запасів в залежності від способу надходження на підприємство. Документальне оформлення надходження, руху та вибуття запасів на господарські цілі. Облік нестач. Методи оцінки вибуття запасів. Документальне оформлення прийому матеріальних цінностей на склад і відпустки їх у виробництво та на інші потреби, на сторону. Облік зберігання запасів, у тому числі сторонніми організаціями.

Облік і списання транспортно-заготівельних витрат. Облік малоцінних і швидкозношуваних предметів, тари та інших запасів.

Особливості обліку товарів відповідно до вимог Національних стандартів бухгалтерського обліку і Плану рахунків в Україні. Облік товарів в торгівлі. Торгова націнка, правила її формування. Визначення собівартості реалізованих товарів за методом ціни продаж.

Поняття готової продукції і задачі підприємств з її обліку. Оцінка готової і реалізованої продукції. Документальне оформлення відпуску готової продукції. Облік руху готової продукції на складі та в бухгалтерії. Облік витрат на збут і процес реалізації.

Тема 8. Облік грошових коштів і дебіторської заборгованості

Грошові кошти, їх класифікація. Документальне оформлення та облік готівкових розрахунків. Ліміт каси. Видача готівки під звіт. Особливості обліку відряджень. Облік операцій на поточному рахунку й інших рахунках у банку. Облік операцій на валютному рахунку. Розкриття інформації про грошові кошти та їх еквіваленти у фінансовій звітності.

Види, оцінка, облік дебіторської заборгованості. Розрахунки з покупцями та замовниками. Розрахунки за претензіями. Вексельні розрахунки. Особливості обліку податку на додану вартість за операціями з виданими авансами. Створення і облік резерву сумнівних боргів. Розкриття інформації про дебіторську заборгованість у фінансовій звітності.

Тема 9. Облік фінансових інвестицій

Фінансові інвестиції, їх класифікація. Визначення та склад довгострокових фінансових інвестицій. Порядок первісного визначення та оцінки довгострокових фінансових інвестицій, оцінка на дату балансу. Поточні фінансові інвестиції: оцінка, відображення в обліку та звітності.

Оцінка інвестицій за справедливою вартістю. Оцінка фінансових інвестицій на дату балансу за їх собівартістю з урахуванням зменшення корисності. Оцінка інвестицій за методом участі в капіталі. Оцінка за амортизованою собівартістю фінансових інвестицій.

МОДУЛЬ 3. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК ПАСИВІВ.

Тема 10. Облік власного капіталу

Визначення власного капіталу, нормативно-правове регулювання формування та зміни власного капіталу. Склад власного капіталу та його структура відповідно до організаційно-правової форми підприємства. Призначення та облік неоплаченого капіталу. Порядок та напрями використання нерозподіленого прибутку. Відображення в балансі власного капіталу. Бухгалтерський облік операцій із власним капіталом: формування, зменшення /збільшення, продаж акцій учасником у статутному капіталі, вихід учасника з товариства, викуп часток у власному статутному капіталі. Порядок та бухгалтерський облік формування резервного капіталу.

Тема 11. Облік зобов'язань

Види зобов'язань підприємства: довгострокові та поточні. Структура зобов'язань і забезпечень майбутніх витрат і платежів. Оцінка зобов'язань і забезпечень відповідно до вимог Національних стандартів бухгалтерського обліку в Україні. Бухгалтерський облік довгострокових та короткострокових зобов'язань за видами. Формування та використання забезпечень майбутніх витрат і платежів для оплати відпусток та гарантійних зобов'язань.

Фінансові витрати підприємства за цільовими кредитами, випадки їх капіталізації. Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками, вексельні розрахунки. Облік розрахунків з бюджетом за податковими платежами та зборами. Облік місцевих податків і зборів. Облік фінансових санкцій, штрафів, стягнень.

Тема 12. Облік праці, її оплати та соціального страхування персоналу

Облік використання робочого часу на підприємстві, документальне оформлення. Документи з обліку праці, кадрів, заробітної плати. Аналітичний облік заробітної плати. Облік зобов'язань підприємства з оплати праці. Розрахунок нарахування заробітної плати, допомоги з тимчасової непрацездатності, оплати відпусток. Облік утримань із заробітної плати. Правила нарахування індексації заробітної плати працівників. Порядок одержання коштів та облік виплати заробітної плати. Облік депонованої заробітної плати. Облік розрахунків з нарахованого єдиного соціального внеску на загальнодержавне соціальне страхування.

МОДУЛЬ 4.

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ВИТРАТ І ДОХОДІВ. ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ

Тема 13. Облік витрат діяльності підприємства

Задачі і організація обліку витрат підприємства. Класифікація витрат за економічними елементами та видами діяльності. Склад, характеристика й облік прямих витрат на виробництво. Склад та облік загальновиробничих витрат. Способи розподілу непрямих витрат. Зведений облік витрат на виробництво. Порядок списання виробничих витрат і витрат періоду на собівартість продукції і на рахунок фінансових результатів.

Тема 14. Облік доходів і фінансових результатів

Поняття та класифікація доходів підприємства. Порядок та правила визнання доходів, в тому числі за правилами Інкотермс-2010. Облік доходів від реалізації продукції, товарів, послуг та робіт. Облік доходу, пов'язаного з наданням послуг. Облік інших операційних доходів. Облік фінансових доходів. Облік доходів від іншої діяльності. Облік доходів за експортними операціями.

Визначення фінансового результату. Прибуток підприємства як об'єкт бухгалтерського обліку. Нерозподілений прибуток, непокриті збитки: бухгалтерський облік і відображення у формах фінансової звітності. Облік податку на прибуток. Використання прибутку поточного періоду та бухгалтерський облік.

Тема 15. Фінансова звітність підприємства

Звітність підприємства, її роль і значення в керуванні підприємством. Основні вимоги до звітності підприємства. Зведена та консолідована звітність. Принципи складання фінансової звітності та її якісна характеристика. Загальні вимоги до фінансової звітності. Склад і терміни представлення і подання фінансової звітності. Чинний порядок складання фінансової звітності.

Форма № 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан). Методика складання балансу. Оцінка статей балансу. Узгодження показників балансу з іншими формами звітності.

Форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)». Структура, методика та техніка складання звіту. Узгодження його показників з інформацією рахунків доходів, витрат, фінансових результатів та прибутків (збитків).

Звіт про рух коштів (форми № 3 та №3-н): структура, порядок складання. Узгодження показників звіту з балансом.

Форма №4 «Звіт про власний капітал», його призначення та методика складання. Узгодження показників звіту про власний капітал з балансом. Додаткова інформація, необхідна для складання звіту про власний капітал.

Розкриття інформації в примітках до фінансових звітів (форма 5 фінансової звітності).

Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва.

МОДУЛЬ 1

ТЕОРІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

ТЕМА 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, ЙОГО ПРЕДМЕТ І МЕТОД

Методичні рекомендації

Під час вивчення цієї теми слід розглянути сутність і значення господарського обліку та рахівництва для функціонуючого підприємства. Звернути увагу на різні способи класифікації об'єктів бухгалтерського обліку. Визначити поняття предмет та метод бухгалтерського обліку. Детально ознайомитися з елементами методу бухгалтерського обліку. Розглянути основні види господарської діяльності, які підприємство може здійснювати з моменту реєстрації і до ліквідації.

Перелік питань:

1. Етапи становлення та розвитку господарського обліку.
2. Господарський облік: сутність та види.
3. Предмет бухгалтерського обліку та його об'єкти.
4. Метод бухгалтерського обліку та його елементи.
5. Види господарської діяльності підприємства.

1. Етапи становлення та розвитку господарського обліку

Перші письмові згадки про бухгалтерський облік віднайшли декілька тисячоліть тому. Наприклад, папіруси Зенона, які було знайдено у 1915 році, містять інформацію про будівельні проекти, сільськогосподарські роботи та різноманітні ділові операції маєтку Аполлонуша протягом 30 років у III ст. до нашої ери. Ці папіруси свідчать про дуже детальний облік, який здійснювався у Греції і завдяки торгівлі поширився на Середземномор'я та Близькій Схід. Є докази того, що ця система обліку передбачала відповідальність за його ведення: письмовий облік усіх операцій, інвентаризаційні відомості, записи щодо придбання та експлуатації майна тощо. Зенон у 256 році реформував систему обліку, що склалася у приватних маєтках. Основні сформовані цілі обліку: організація систематичного обліку матеріальних цінностей, своєчасний та регулярний облік дебіторської і кредиторської заборгованості, а також розрахунок економічних ефектів від різних видів господарської діяльності, що є зародженням методів і прийомів економічного аналізу [107].

Хоч записи Зенона та інші свідчення відображують давнє існування обліку і рахівництва, перші спроби розвитку теорії бухгалтерського обліку виникли у XV–XVI ст., коли італієць Лука Пачолі сформулював мету обліку –

«ведення своїх справ у належному порядку і як слід, щоб можна було без затримки отримати усілякі відомості щодо боргів та вимог У своїй праці «Трактат про рахунки та записи» Лука Пачолі описав два основні правила щодо обліку розрахунків: не можна нікого вважати боржником (дебітором) без його відома, навіть якщо це видається доцільним; не можна нікого вважати вірителем (кредитором) за відомих обставин без його відома.

Лука Пачолі запропонував спосіб подвійного запису. І свою книгу розділив на дві частини: «Віддати» та «Мати». Крім подвійного запису, запропонував способи виправлення помилок, які практично не відрізняються від сучасних; обґрунтував поняття «дебет» та «кредит», хоча самі терміни не ввів в обіг; створив персональну модель обліку; розвернув систему бухгалтерського обліку на всю господарську діяльність; об'єднав в єдине ціле подвійний запис та окремі поточні рахунки. У главі 9 своєї праці Лука Пачолі наводить способи, якими може здійснюватися купівля. Фактично це класифікація розрахунків за джерелами покриття заборгованості: готівка, кредит, обмін товарів на товари, частково обмін на товари та частково на гроші, або частково на гроші й частково у кредит тощо.

Хоча першою друкованою працею з бухгалтерського обліку і вважається праця Луки Пачолі, проте купцем Бенедиктом Котрульї у 1458 р. було написано рукописну роботу «Про торгівлю і досконалого купця». На відміну від Луки Пачолі, нідерландський бухгалтер Якоб ван дер Шуер (1625 р.) дав більш логічне визначення дебіторів та кредиторів. Він вважав, що дебітор – це той, хто має (власник), хто отримує або кому відсилають, той, хто купує, кому постачають, продають або від кого сподіваються отримати платіж, або той, хто повинен сплатити; кредитор – це той, хто видає (витрачає), з ким розраховуються, від кого отримують, той, з ким мають справу, хто продає, постачає, у кого купують, той, кому потрібно платити [99].

Після «Трактату» Луки Пачолі великим досягненням була пропозиція француза Жака Саварі (1622–1690 рр.) щодо необхідності як основних, так і допоміжних книг. Йому належать такі відомі постулати обліку:

- сума сальдо всіх аналітичних рахунків повинна дорівнювати сальдо того ж синтетичного рахунку, до якого вони відкриті;
- сума оборотів за дебетом та сума оборотів за кредитом усіх аналітичних рахунків повинна дорівнювати сумі всіх оборотів за дебетом і кредитом того синтетичного рахунку, до якого вони були відкриті.

На початку ХІХ ст. в Італії сформувався два напрями бухгалтерського обліку: юридичний та економічний. Прихильники юридичного аспекту рахунки розглядали як особові – з точки зору прав і зобов'язань певних фізичних та юридичних осіб. Натомість прихильники економічної теорії вважали, що треба спиратись на облік майна й інших господарських засобів.

Італієць Ніколо Д'Анастасіо, засновник першої теорії, у 1803 році висуває тезу, що всі факти господарської діяльності мають проходити через рахунок «Капітал». Наприклад, надходження матеріалів від постачальників

МОДУЛЬ 1

відображалось за дебетом рахунку «Матеріали» та кредитом «Капітал» і одночасно за дебетом рахунку «Капітал» та кредитом рахунку «Постачальники». Цінності на зберігання отримували не від постачальника, а від власника. Такий підхід зумовлював посилення контролю за обліком.

Дж. Чербоні, який пізніше очолив тосканську школу, уклав власну теорію, яка мала назву «логісмографія». Це вчення, в основі якого лежить поняття про господарство як сукупність інтересів, що виникають через чинсь власність. Логісмографія визначає чотири групи осіб, які мають стосунок до підприємства: власник, адміністратор, агенти, кореспонденти. Цим особам відкриваються відповідні рахунки, що поділяються на дві частини – дебетову, в якій відмічається все, що власник, агент або кореспондент винен (зобов'язання), та кредитову – на якій записується все, що власник, агент або кореспондент повинен отримати (права). Таким чином кожна операція має записуватися в дебет власника і кредит агентів або кореспондентів, або навпаки, в кредит рахунку власника та дебет рахунку агента чи кореспондента.

К. Белліні, послідовник та ученик Дж. Чербоні, змінив трактування агентів, виділивши два їх види: депозитаріїв (зберігачів), які є матеріально відповідальними особами, і виконавців. Предметом обліку визнавалися господарські операції, а метою обліку – кількісні вимірювання (квантифікація) фактів господарського життя, їх запис і контроль виконання для найбільш ефективного управління підприємством. Кожна господарська операція передбачає наявність об'єкта, суб'єкта та відносин між ними, які відбиваються в особистих і неособистих рахунках. В особистих рахунках сторони називаються дебет та кредит, в неособистих – прихід і витрати. У зв'язку з цим, стверджував Белліні, виникає необхідність складання двох балансів: один – майновий, другий – фінансовий. Перший відображає відносини власника з агентами і кореспондентами, другий – з адміністратором. Майновий баланс містить увесь традиційний актив, усю кредиторську заборгованість та зміни капіталу, фінансовий – перелік результатних рахунків. Подвійний запис – це не абстрактний, штучно створений прийом, а принцип, на який спирається основна ідея управління, – погодження протилежних інтересів. Белліні вважав, що «характерна риса управління – діяти, а рахівництва – висвітлювати та направляти, щоб діяти найбільш правильно і раціонально». Свої погляди Белліні виклав у творі «Трактат про загальні засади теоретичної та практичної бухгалтерії» [94].

Представники французької школи висловлювали думку, що бухгалтерський облік є економічною наукою, та розробили класифікацію рахунків за видами засобів. Наприклад, Мат'є де ла Порт виділяв три групи рахунків: рахунки власника (рахунки капіталу, прибутку та збитків), тобто економічний рух капіталу; рахунки майна – вони виконують господарську функцію; рахунки кореспондентів (рахунки розрахунків, тобто такі, які відбивають дебіторську і кредиторську заборгованість) – виконують юридичну

функцію, тому що відображують права та обов'язки третіх осіб. Ця класифікація дала змогу сформулювати постулат де ла Порта: сальдо рахунків власника і майна завжди дорівнює сальдо рахунків кореспондентів (розрахунків) [77].

Авторами ще однієї цікавої теорії бухгалтерського обліку є німці А. Шибє та К. Одерман. Вони вважали, що актив – це сукупність усього, чим володіє підприємство на правах власності, пасив – права третіх осіб або кредиторів, а чистий капітал, або чисте майно – різниця від вирахування суми пасиву із суми активу. Шибє та Одерман запропонували таку класифікацію складових частин активу і пасиву: матеріальні блага (грошові засоби, рухоме та нерухоме майно, тобто актив) і вимоги до інших осіб. Вимоги можуть бути засновані на розрахункових відносинах (особисті вимоги) та боргових документах (векселях, документах до утримання, паперових грошах, позаяк вони нерівнозначні металевим грошам, це актив і пасив).

Шибє та Одерман вивели основний принцип бухгалтерії, відповідно до якого кожному дебітору повинен протистояти кредитор. Для того щоб уникнути помилок, було встановлено тверде правило, що дозволяє визначити, який рахунок необхідно дебетувати, а який – кредитувати: дебітором буде кожний рахунок особи, яка отримує від нас будь-що, кожний рахунок, який відкривається для обліку будь-якого предмету, за все те, що складає або збільшує цінність останнього, за кожне збільшення або нарощення, відповідно також за те, що ми під час операцій з цією особою або з цим предметом отримуємо у вигляді прибутку; кредитором буде кожний рахунок особи, яка нам будь-що дає, або наказує дати, а також кожний рахунок предмету за те, що зі складу цього предмету буде забрано, тобто за кожне зменшення, відповідно також за те, що ми, здійснюючи операції з цією особою, втрачаємо.

Формування російської бухгалтерської школи у першій половині XIX століття, засновником якої вважається Карл Арнольд, відбувається на засадах різних шкіл бухгалтерського обліку, головну роль серед яких на той час відігравала німецька школа бухгалтерського обліку.

Федір Єзерський, відомий рахівник та вчений, розробив власну «потрійну» систему бухгалтерського обліку проти подвійної італійської системи, яку критикував. Єзерському був притаманний «національний» підхід до обліку: він пропонував застосовувати російські терміни замість запозичених. Приміром, дебіторів він пропонував називати забірниками, кредиторів – довірителями.

Олександр Рудановський, відомий бухгалтер, математик за освітою, вважав, що баланс повинен складатися тільки прямим шляхом, без застосування внутрішніх розрахунків, у пасиві мають відображуватися зовнішні відносини організації, а в активі – внутрішні. Окрім того, Рудановський розробив методику обліку розрахунків за авансами і вивів такий постулат: не можна сальдувати дебіторську та кредиторську заборгованість, тобто якщо підприємство винне 300 од., а йому винні 200 од., то не можна записати

МОДУЛЬ 1

загальний борг фірми 100 од. Це буде неточно. Олександр Галаган, учень О. Рудановського, одним із найголовніших завдань обліку вважав облік взаємовідносин між власником та його господарством. Пасив балансу, на думку Галагана, – це сукупність зобов'язань господарства перед окремими фізичними та юридичними особами, а також перед своїм власником. Останній вид зобов'язань завжди дорівнює різниці між активом і підсумком зобов'язань перед третіми особами. Вона називається чистим капіталом. Особливістю ж зобов'язань перед третіми особами Галаган вважав те, що такі зобов'язання завжди виражаються у твердій сумі на відміну від зобов'язань господарства перед власником, які неможливо точно визначити грошовою сумою.

Німецький професор Йорг Бетге визначив відмінності зобов'язань організації від резервів: «Під зобов'язаннями розуміють обов'язки організації виконати певні послуги, які чітко визначені за величиною та змістом. Саме це і відрізняє обов'язки від резервів. Резерви представляють собою обов'язки організації, обсяги і склад яких не піддаються точному визначенню. Стосовно послуг, які повинна надати організація, може йтися про сплату коштів, виконання робіт або поставки товару» [72].

Й. Бетге також вивів основні принципи оцінки зобов'язань: зобов'язання повинні відображатися в сумі виконання, тобто в сумі коштів, необхідних за нормального розвитку угоди для виконання або погашення зобов'язання, що виникло на її основі; недопустимість дисконтування необкладених відсотками зобов'язань. Висловлювання цього вченого доповнив Ульріх Хюттеман, який сформулював ще один принцип: недопустимо оцінювати зобов'язання за максимальною вартістю, тому що це дозволить організаціям завищувати фактичну величину зобов'язань.

В Україні у той період облік також фактично ґрунтувався на основних засадах німецької школи.

2. Господарський облік: сутність та види.

Метою господарського обліку є адекватне відображення фактичної господарської діяльності підприємства, тобто об'єктів обліку, надання відповідної повної і правдивої інформації для прийняття господарських рішень. Зміст процесу господарського обліку полягає в послідовності таких етапів: □

– спостереження, що дає можливість установити сукупність подій чи фактів, які є об'єктом обліку, та отримати їх якісну інформацію;

– вимірювання, що полягає в отриманні кількісної інформації про об'єкти обліку за **допомогою вимірників** – одиниць виміру (натуральних вимірників довжини (м, п. м, см), маси (т, кг), об'єму (куб. м), площі (кв. м, кв. дм), трудових вимірників (праце-години, людино-дні, людино-години, нормо-години), грошових вимірників (гривня, долари, євро тощо); □

- реєстрація – здійснення запису про одержану інформацію на будь-яких видах носіїв (цифрових, паперових, магнітних); □
- групування, що передбачає розподіл одержаної інформації за видами об'єктів обліку з метою її детального вивчення та аналізу;
- узагальнення – оформлення підсумкових інформативних документів з висновками про стан та зміни об'єктів обліку.

Господарський облік є однією з функцій управління разом із плануванням, контролем, аналізом, організацією, регулюванням та стимулюванням. Отже система обліку включає в себе пошук та накопичення фінансово-економічної інформації, систематизацію зібраної інформації, аналіз та інтерпретацію отриманої інформації з метою складання фінансової звітності.

За видами господарський облік поділяється на **оперативний, статистичний та бухгалтерський**, а за характером – на управлінський та фінансовий.

За допомогою **оперативного (оперативно-технічного)** обліку одержують дані про щоденні, щозмінні або щогодинні господарські процеси на підприємстві (наприклад, про випуск продукції, її реалізацію, витрати матеріальних цінностей, додержання договірних умов тощо). Оперативний облік охоплює різні господарські процеси: рух товарно-матеріальних цінностей, економію ресурсів, контроль за раціональним використанням робочого часу, основних фондів та інше. Між оперативним та бухгалтерським обліком існує взаємозв'язок, перш за все, в оперативно-сальдовому методі обліку матеріалів.

За допомогою **статистичного** обліку отримують інформацію про показники, які характеризують закономірності та тенденції розвитку підприємства. Характерною ознакою статистичного обліку є його вибірковий характер. Статистичний облік широко використовує дані бухгалтерського обліку для отримання різнобічної інформації про виконання виробничої та фінансово-господарської діяльності.

Оперативний, статистичний та бухгалтерський облік тісно пов'язані між собою і доповнюють один одного.

Бухгалтерський облік – це процес безперервного виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації у вартісному вигляді про господарську діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень [5]. Тобто це процес безперервного відображення інформації у вартісному вираженні про зміни в стані активів, власного капіталу та зобов'язань підприємства з метою оцінки його майнового та фінансового стану, а також результатів діяльності. У бухгалтерському обліку операції, активи, капітал та зобов'язання вимірюються в **єдиному грошовому вираженні** для узагальнення їх в цілому по підприємству. Грошове вираження є універсальним, і за його допомогою узагальнюються всі господарські операції і активи, що були раніше вказані в натуральних або трудових одиницях.

МОДУЛЬ 1

Управлінський (внутрішньогосподарський) облік – це облік, який формує інформацію у вартісному, натуральному та трудовому вигляді для внутрішнього користування. Ця інформація необхідна для калькуляції собівартості виготовленої продукції, виконаних робіт, наданих послуг, планування діяльності підприємства та прийняття інших управлінських рішень. Управлінський облік не регламентується і не регулюється державними органами. Він організовується керівництвом підприємства, виходячи із внутрішніх потреб. Головними об'єктами управлінського обліку є доходи та витрати підприємства. Єдність видів бухгалтерського обліку полягає в тому, що вони спираються на єдині принципи і методологію, що здійснюється в рамках облікової політики підприємства, і орієнтуються на єдину мету – своєчасне отримання інформації для прийняття управлінських рішень.

Фінансовий облік – це облік, який безперервно здійснюється на підприємстві (з моменту реєстрації і до моменту ліквідації) з метою отримання інформації про майновий та фінансовий стан у вартісному вигляді, а також про результати його діяльності за допомогою подвійних бухгалтерських записів. В тому числі тих, які здійснюються за даними, що отримані за допомогою управлінського обліку. Тобто управлінський облік тісно пов'язаний з фінансовим. Це офіційний облік, який здійснюють підприємства згідно з чинними нормативними документами та інструкціями. На основі даних фінансового обліку складається фінансова звітність підприємства, яка використовується як внутрішніми, так і зовнішніми користувачами.

По відношенню до підприємства користувачі облікової інформації умовно розподіляються на внутрішніх та зовнішніх (рис. 1.1). Користувачі фінансової звітності – це фізичні або юридичні особи, які потребують інформацію про діяльність підприємства для прийняття рішень.

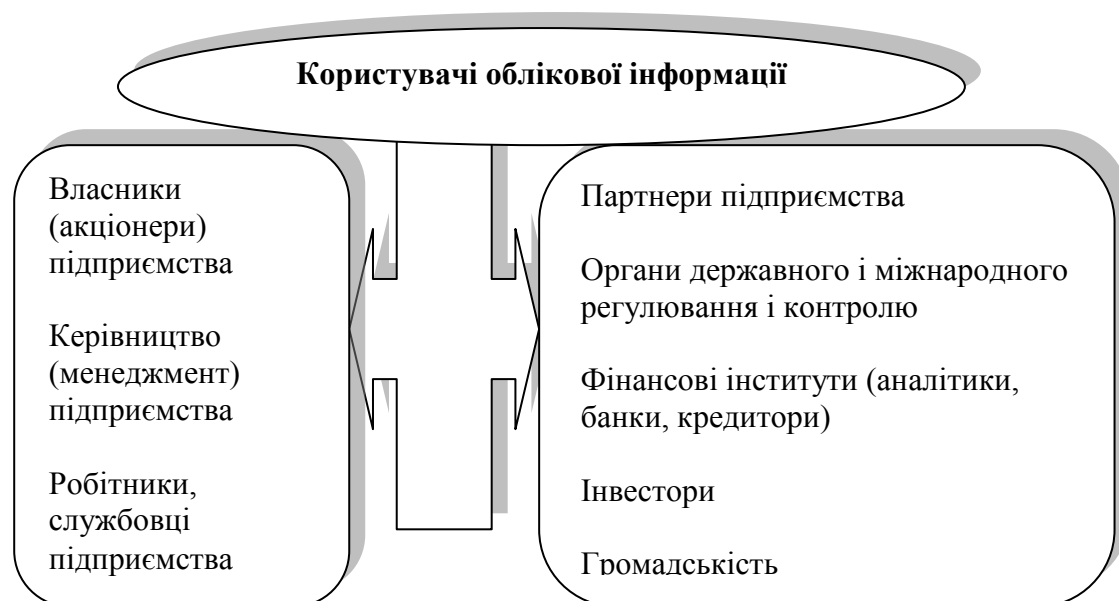

Рис. 1.1. Користувачі облікової інформації

3. *Предмет бухгалтерського обліку та його об'єкти*

Предметом бухгалтерського обліку є господарські засоби за їх складом і розміщенням, джерелами їх утворення та цільовим призначенням, господарські процеси, операції та результати господарської діяльності підприємства.

Під господарськими засобами розуміють ресурси підприємства, без наявності яких не можлива його господарська діяльність: основні засоби, сировина та матеріали, технології, грошові кошти, інші засоби платежу, тощо. Під **господарською операцією** розуміють дію або подію, яка спричинює зміни в структурі активів та зобов'язань, власному капіталі підприємства.

Отже, для управління діяльністю підприємства необхідно знати, які господарські засоби воно має, де вони розміщені і за рахунок яких джерел утворені з метою формування інформації для різних груп користувачів. При цьому дотримуються **основних принципів бухгалтерського обліку** згідно з порядком ведення бухгалтерського обліку відповідно до ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV (Закон №996) [5] та положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (ПСБО).

1. **Обачність** – застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, що повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань і витрат та завищенню оцінки активів і доходів підприємства.

Наприклад, у підприємства є сумніви в погашенні дебіторської заборгованості. Щоб не завищувати активи, потрібно нарахувати резерв сумнівних боргів. Такий резерв зменшує чисту реалізаційну вартість дебіторської заборгованості, що включається до підсумку Балансу. Нарахування резерву не дозволяє завищити активи підприємства на частину заборгованості, щодо якої є ймовірність непогашення. Це є принцип обачності.

2. **Повне висвітлення** – фінансова звітність має містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій і подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі.

Тобто в обліку потрібно відображати абсолютно всі господарські операції та пояснювати окремі статті у Примітках до фінансової звітності. Незначне упущення може призвести до перекручення суттєвої інформації у фінансовій звітності. Таким чином у користувачів інформацією складеться необ'єктивне уявлення про фінансовий стан підприємства.

3. **Автономність** – кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від його власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства.

Отже будь-яке майно власника, яке не є внеском до статутного капіталу, не відноситься до активів підприємства. Ані в обліку, ані у фінансовій звітності підприємства його не відображають. Те ж саме стосується і особистих зобов'язань засновника. Якщо у власника як фізичної особи виникли зобов'язання перед банком, то у підприємства зобов'язань не виникає.

МОДУЛЬ 1

4. Послідовність – постійне (з року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики.

Якщо при формуванні своєї облікової політики підприємство визначило, що товари при вибутті обліковуються за методом ФІФО, саме цей метод потрібно послідовно застосовувати з року в рік. Просто так змінити його не можна. Дотримання принципу послідовності дає можливість зіставляти облікову інформацію за різні звітні періоди діяльності підприємства.

5. Безперервність – оцінка активів і зобов'язань підприємства здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність триватиме далі.

При складанні фінансової звітності потрібно виходити з того, що підприємство не має наміру припинити свою діяльність або ліквідуватися. Наприклад, підприємство придбало верстат, який збирається використовувати для виробництва продукції протягом 10 років. В умовах звичайної діяльності його зарахують до складу основних засобів і амортизуватимуть протягом 10 років. Якщо ж підприємство має намір припинити свою діяльність, економічні вигоди можна буде отримати не від використання об'єкта за призначенням, а від його продажу. Оцінка активу в цьому випадку буде іншою, а амортизація нараховуватися не буде.

6. Нарахування та відповідність доходів і витрат – для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, які було здійснено для отримання саме цих доходів. При цьому доходи і витрати відображають у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності у момент їх виникнення незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів.

Припустимо, підприємство отримало від покупця передоплату за товари, що реалізуються. У момент отримання такої передоплати доходи в обліку не відображають, оскільки дохід формується після відвантаження товарів і передання покупцю ризиків та вигод, пов'язаних з правом власності. Витрати ж визнають одночасно з визнанням доходу, для отримання якого їх здійснено.

7. Історична (фактична) собівартість – пріоритетною є оцінка активів підприємства виходячи з витрат на їх виробництво і придбання.

Найбільш достовірною вважається оцінка майна, визначена на основі витрат, понесених на його виготовлення або придбання. Так, придбаваючи виробничі запаси, відобразити їх в обліку потрібно за собівартістю, що складається з суми, яка сплачується постачальнику (за вирахуванням непрямих податків), і витрат, безпосередньо пов'язаних з придбанням запасів і доведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання в запланованих цілях (ТЗВ, ввізне мито тощо). Якщо ж запаси виготовляються самостійно, то їх в обліку показують за виробничою собівартістю.

8. Превалювання суті над формою – операції обліковуються відповідно до їх суті, а не тільки виходячи з юридичної форми.

Наприклад, виходячи з юридичних норм, при передачі майна за договором фінансової оренди не відбувається переходу права власності на нього. Проте у бухгалтерському обліку майно зараховують на баланс орендаря. Це пов'язано з тим, що до нього переходять усі ризики та вигоди, пов'язані з правом користування і володіння активом.

9. Єдиний грошовий вимірник – вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства в його фінансовій звітності здійснюються в єдиній грошовій одиниці.

На практиці використовують натуральні (штуки, метри, кілограми тощо), трудові (людино-години, людино-день тощо) і грошові вимірники. Проте узагальнювати і зіставляти обліково-звітну інформацію підприємства можна тільки за допомогою загального вимірника – грошового. В Україні юридичні особи зобов'язані вести бухгалтерський облік і складати фінансову звітність у **гривні** з перерахунком статей в іноземній валюті у валюту звітності.

10. Періодичність – можливість розподілу діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності.

Для того, щоб можна було проаналізувати фінансові результати роботи підприємства в динаміці, виникла необхідність поділити безперервну діяльність підприємств на певні проміжки часу – періоди. Основним періодом для складання фінансової звітності є **календарний рік**. Також законодавство передбачає проміжну фінансову звітність, яку складають щокварталу нарастаючим підсумком з початку року.

Отже згідно з порядком ведення бухгалтерського обліку, який регламентується Законом №996 та П(С)БО, **об'єктами бухгалтерського обліку** є господарські засоби та кошти, згруповані за двома ознаками (рис. 1.2):

- складом та розміщенням (АКТИВИ);
- джерелами формування та їх цільовим призначенням (ПАСИВИ).

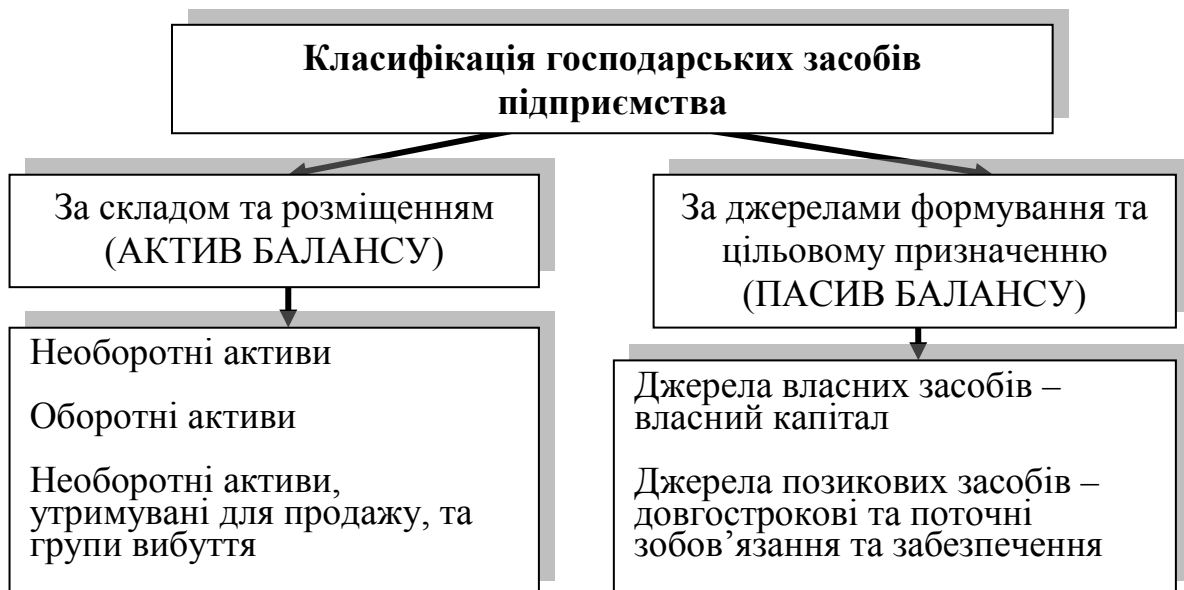

Рис. 1.2. Господарські засоби підприємства як об'єкти обліку

МОДУЛЬ 1

Активи підприємства – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому (ст. 1 Закону №996). При цьому під економічними вигодами розуміють потенційну можливість отримання грошових коштів від використання активів (продажу, здача в оренду тощо).

Необоротні активи (згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності») – це всі активи, що не є оборотними; активи, строк використання яких перевищує 12 місяців або один операційний цикл та які переносять свою вартість на собівартість виготовленої продукції (проданих товарів, виконаних робіт, наданих послуг) частинами шляхом нарахування амортизації (зносу): будівлі, споруди, транспортні засоби, офісне обладнання, оргтехніка, гудвіл, права власності тощо.

Операційний цикл – період часу між придбанням господарських засобів для здійснення діяльності і отриманням грошових коштів від реалізації виготовленої продукції, товарів, робіт, послуг.

Оборотні активи (згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності») – це гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу; активи, строк використання яких менше 12 місяців або один операційний цикл та які переносять свою вартість на собівартість виготовленої продукції (проданих товарів, виконаних робіт, наданих послуг) повністю за визначений вище період, тобто споживаються повністю: сировина, матеріали, паливо, запасні частини, готова продукція, малоцінні та швидкозношувані предмети, грошові кошти, короткострокова дебіторська заборгованість тощо.

Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття (згідно з НП(С)БО 27) визнаються утримуваними для продажу, якщо:

- економічні вигоди очікується отримати від їх продажу, а не від їх використання за призначенням;
- вони готові до продажу у їх теперішньому стані;
- їх продаж, як очікується, буде завершено протягом року з дати визнання їх такими, що утримуються для продажу;
- умови їх продажу відповідають звичайним умовам продаж для подібних активів;
- здійснення їх продажу має високу ймовірність, зокрема якщо керівництвом підприємства підготовлено відповідний план або укладено твердий контракт про продаж, здійснюється їх активна пропозиція на ринку за ціною, що відповідає справедливій вартості.

Власний капітал (згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності») – частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань. Структуру власного капіталу надано у табл. 1.1.

Структура власного капіталу

Тип	Визначення / Законодавчі вимоги
Статутний капітал / Зареєстрований (пайовий) капітал	Зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства Статутний капітал зобов'язане мати кожне господарське товариство. Для більшості товариств мінімальний розмір статутного капіталу законодавчо не встановлено. Проте для акціонерних товариств передбачено мінімальний розмір статутного капіталу – 1250 мінімальних заробітних плат виходячи із ставки мінімальної заробітної плати, що діє на момент створення (реєстрації) акціонерного товариства (п. 1. ст.14 ЗУ «Про акціонерні товариства»).
Резервний капітал	Сума резервів, створених відповідно до чинного законодавства або установчих документів. Створюються для покриття непередбачуваних витрат та збитків, а також для виплати дивідендів за привілейованими акціями. На законодавчому рівні обов'язковість створення резервного капіталу передбачена лише для акціонерних товариств та для господарських товариств, які відповідно до ст. 87 Господарського кодексу України та ЗУ «Про господарські товариства» створюють резервний (страховий) фонд у розмірі, встановленому установчими документами, але не менш як 15 % статутного фонду. Відповідно до ст.19 ЗУ «Про акціонерні товариства» резервний капітал АТ формується у розмірі не менше ніж 15 % статутного капіталу шляхом щорічних відрахувань від чистого прибутку товариства або за рахунок нерозподіленого прибутку. До досягнення встановленого статутом розміру резервного капіталу розмір щорічних відрахувань не може бути меншим ніж 5 % суми чистого прибутку товариства за рік, якщо інше не визначено статутом.
Капітал у «дооцінках»	Сума дооцінки необоротних активів та фінансових інвестицій.
Додатковий капітал	Акціонерні товариства показують суму перевищення вартості реалізації випущених акцій над їх номінальною вартістю (емісійний дохід). Інші підприємства відображають суму капіталу, вкладеного засновниками понад статутний капітал. Наводять вартість безоплатно отриманих підприємством від інших юридичних або фізичних осіб необоротних активів, накопичені курсові різниці.
Нерозподілений прибуток	Сума частини чистого прибутку, що не була розподілена між власниками.

МОДУЛЬ 1

Продовження табл. 1.1

Тип	Визначення / Законодавчі вимоги
Неоплачений капітал	Сума заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу протягом першого року діяльності товариства з моменту реєстрації.
Вилучений капітал	Фактична собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників.

Позиковий капітал складається із короткострокових (поточних) та довгострокових зобов'язань та забезпечень. **Довгострокові зобов'язання** (згідно з П(С)БО 11 «Зобов'язання») – всі зобов'язання, які не є поточними; зобов'язання, строк погашення (повернення) яких перевищує 12 місяців або один операційний цикл (як правило, більшість кредитів банків та інших небанківських фінансових позик є довгостроковими зобов'язаннями). Крім того, до довгострокових зобов'язань можна віднести державні цільові кредити, фінансовий лізинг тощо.

Короткострокові зобов'язання (згідно з П(С)БО 11 «Зобов'язання») – зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом 12 місяців, починаючи з дати балансу. До поточних зобов'язань можна віднести: короткострокові векселі видані, короткострокові кредити банків, заборгованість з оплати праці, заборгованість за одержаними авансами, за розрахунками з бюджетом, учасниками (засновниками), постачальниками та підрядчиками, зі страхування та інша поточна заборгованість (за нарахованими відсотками тощо).

Забезпечення (згідно з П(С)БО 11 «Зобов'язання») – зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу. Забезпечення створюються для відшкодування наступних (майбутніх) операційних витрат на:

- виплату відпусток працівникам;
- додаткове пенсійне забезпечення;
- виконання гарантійних зобов'язань;
- реструктуризацію, виконання зобов'язань при припиненні діяльності; виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів тощо.

До об'єктів, що складають господарську діяльність підприємства, також відносяться господарські процеси та результати їх здійснення.

Господарські процеси – це сукупність господарських операцій, фактів та подій, пов'язаних з функціонуванням підприємства, що призводять до руху (зміни) активів, джерел їх утворення, власного капіталу, виникнення доходів, витрат, фінансових результатів. Наприклад, процес виробництва, збуту (реалізації), постачання (придбання, заготівлі) тощо.

4. *Метод бухгалтерського обліку та його елементи.*

Під методом розуміють те, як саме та за допомогою чого наука вивчає свій предмет та об'єкти. Вчення про методи певної науки називають методологією цієї науки. Серед методів бухгалтерського обліку трапляються як загальнонаукові методи, що застосовуються в різних науках, так і специфічні, що притаманні тільки йому. Для дослідження сутності та властивостей предмета та об'єктів обліку використовуються такі загальнонаукові методи: діалектичний, історичний, системний, метод індукції і дедукції. У свою чергу, спираючись на економічні категорії та закони економічної теорії, на положення філософії, бухгалтерський облік має свої методи дослідження, які зумовлені сутністю його предмета, вимог, принципів та функцій.

Методом бухгалтерського обліку називається система способів або прийомів, за допомогою яких об'єкти обліку відображаються та узагальнюються в обліку за економічно однорідними ознаками. Мета – контроль за виконанням статутних вимог, ефективним використанням виробничих ресурсів, забезпечення збереження власності і досягнення ефективності господарської діяльності. Основними елементами методу бухгалтерського обліку є документування та інвентаризація, оцінка та калькуляція, рахунки та подвійний запис, бухгалтерський баланс і звітність.

Документування – це спосіб первинного спостереження за господарськими операціями для обґрунтування бухгалтерських записів. Враховуючи вирішальну роль документування в бухгалтерському обліку ст. 9 Закону №996 вказує на те, що підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, що фіксують зміст цих операцій. Первинні документи повинні бути складені в момент здійснення операції, а якщо це неможливо, то – одразу після її завершення. Контроль за правильністю та своєчасністю відображення всіх господарських операцій покладено на головного бухгалтера, а відповідальність за збереження оброблених документів – на керівника підприємства [5]. За несвоєчасність складання первинного документу і недостовірність відображених фактів відповідальність покладено на осіб, що складають і підписують даний документ.

Незважаючи на документування, для достовірності даних бухгалтерського обліку необхідно їх зіставляти з фактичними даними. Це стає можливим завдяки інвентаризації, під час якої перевіряється фактична наявність матеріальних цінностей, грошових коштів, кредиторської і дебіторської заборгованості тощо. Вона або підтверджує облікові дані, або виявляє необліковані цінності, допущені втрати або нестачі. **Інвентаризація** – спосіб виявлення в натурі фактичної наявності матеріальних цінностей, грошових коштів і розрахунків. Це перевірка наявності і стану об'єкта шляхом огляду, підрахунку, зважування, обміру тощо. Згідно з ст. 10 Закону №996 в Україні підприємства зобов'язані проводити інвентаризацію активів та зобов'язань, в ході якої перевіряється і документально підтверджується їх

МОДУЛЬ 1

наявність, стан та оцінка. Проведення інвентаризації потребує нормативно встановленої процедури. Вирізняють різні види інвентаризації – за об'єктами обліку, цілями та часом проведення. Також інвентаризація може бути обов'язковою, зокрема перед складанням річної фінансової звітності.

Оцінка – спосіб вартісного вираження господарських засобів та джерел їх утворення у грошовому вимірнику. Національні положення стандарти бухгалтерського обліку (П(С)БО) передбачають різні методи та види оцінки господарських засобів підприємства на дату: придбання, вибуття, складання фінансової звітності, переоцінки. Оцінка вартості господарських засобів передбачає встановлення відповідних видів їх вартості: первісної, переоціненої, справедливої, чистої реалізаційної, амортизаційної тощо.

Оцінка вартості джерел формування господарських засобів підприємства проводиться одночасно з оцінкою вартості самих господарських засобів, оскільки поява засобів або зміна їх вартості безпосередньо впливають на розмір джерел їх утворення. Так, після господарської операції з отримання банківського кредиту на підприємстві збільшується загальна вартість господарських засобів за рахунок збільшення грошових коштів на поточному рахунку за рахунок кредитних коштів.

Окремим видом оцінки є **калькуляція**, або оцінка вартості такого об'єкта бухгалтерського обліку, як готова продукція (роботи, послуги) у розрахунку на весь обсяг або на окрему її одиницю. Калькулювання забезпечує визначення собівартості – суми витрат, пов'язаних із процесами постачання, виробництва та збуту. В процесі постачання визначається собівартість придбання (постачання, закупівлі), у процесі виробництва – виробнича собівартість, збуту – собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг). В управлінні витратами розрізняють різні методи обліку та калькулювання витрат, що передбачає розробку планових та нормативних калькуляцій, калькуляцій на певні періоди замовлення або технологічні етапи виробництва, калькуляції з урахуванням всіх витрат підприємства або з виключенням деяких з них. Калькуляція складається зі статей витрат, склад яких встановлюється кожним підприємством самостійно, виходячи з особливостей виготовленої продукції (виконаних робіт, наданих послуг), технології виробництва, структури та масштабів підприємства. Кожна стаття має назву та відображає певний вид витрат підприємства.

Рахунки – це спосіб групування та поточного обліку наявності та використання активів, капіталу, і зобов'язань. Процес відображення господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку здійснюється за принципом **подвійного запису** – одночасним і взаємопов'язаним відображенням кожної операції на двох рахунках. Наприклад, у разі придбання підприємством матеріалів на умовах подальшої оплати збільшуються виробничі запаси на складі та одночасно зростає заборгованість підприємства перед постачальником; у разі використання придбаних матеріалів для виготовлення

продукції виробничі запаси зменшуються, а запаси готової продукції зростають. Таким чином, будь-яку господарську операцію, що спричинює зміни в господарських засобах та джерелах їх формування, відображають двічі: за дебетом одного рахунку та кредитом іншого.

За звітний період узагальнити дані про бухгалтерський облік підприємства можна за допомогою **балансу**. Бухгалтерський баланс є способом економічного групування господарських засобів та джерел їх формування на певну дату. Тобто, бухгалтерський баланс надає інформацію про майновий стан підприємства в грошовій оцінці на певну дату. Узагальнення облікової інформації в балансі стає можливим завдяки даним про зміни об'єктів обліку, що відображаються на рахунках за допомогою подвійного запису. Але, крім стану об'єктів обліку, для прийняття управлінських рішень необхідна інформація про рух основних засобів, виробничих запасів, структуру собівартості тощо. З цією метою в бухгалтерському обліку складаються відповідні форми звітності у вигляді таблиць, у яких окремо систематизуються дані поточного обліку про будь-які об'єкти обліку.

5. Види господарської діяльності підприємства

Види діяльності, якими займається підприємство – це ті, які записано в установчих документах, тобто торгівля, виробництво, надання послуг тощо. Але для цілей бухгалтерського обліку існує інша класифікація. Розуміти її дуже важливо для правильного ведення обліку та складання фінансової звітності. Навіть одна операція (наприклад, отримання грошових коштів) може включати суми, що належать до різних видів діяльності. При цьому у фінансовій звітності такі суми слід наводити окремо у складі відповідних статей. Визначення видів діяльності для облікових цілей надає НП(С)БО 1 (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Види діяльності підприємства

МОДУЛЬ 1

Звичайна діяльність – будь-яка основна діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення. В цілому будь-яка діяльність підприємства є звичайною [41].

Операційна діяльність – основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, що не є інвестиційною або фінансовою [41].

У свою чергу під **основною діяльністю** розуміють операції, що пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) та є головною метою створення підприємства та забезпечують основну частку його доходу. Для виробничого підприємства такою діяльністю будуть придбання виробничих запасів, виготовлення і реалізація готової продукції тощо.

Серед іншої операційної діяльності можна назвати реалізацію іноземної валюти, оборотних активів (крім фінансових інвестицій), операційну оренду активів, створення резерву сумнівних боргів тощо.

Крім операційної діяльності, НП(С)БО 1 виділяє інвестиційну та фінансову (рис. 1.3). **Фінансова діяльність** – діяльність, що призводить до змін розміру та складу власного і позикового капіталів підприємства. Фінансова діяльність пов'язана із залученням грошових коштів шляхом випуску акцій та облігацій або отримання кредитів і позик, а також з отриманням дивідендів, процентів, доходів від участі в капіталі інших підприємств, фінансової оренди тощо. **Інвестиційна діяльність** – придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів. Прикладом інвестиційної діяльності є вкладення грошових коштів у придбання основних засобів, нематеріальних та інших довгострокових активів [41].

Наведена класифікація видів діяльності лежить в основі класифікації доходів і витрат підприємства. Наприклад, доходи від основної діяльності відображають на рахунку 70 «Доходи від реалізації», а витрати – на рахунках 90 «Собівартість реалізації», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут». Доходи від іншої операційної діяльності обліковують на рахунку 71 «Інший операційний дохід», а витрати від іншої операційної діяльності – на рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності».

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Питання для обговорення:

1. Господарський облік, етапи його становлення та розвитку.
2. Поняття господарського обліку, його види.
3. Які вимірники використовуються в бухгалтерському обліку?
4. Фінансовий та управлінський облік: загальне та особливе.
5. Принципи бухгалтерського обліку.
6. Види господарської діяльності підприємства.
7. Метод бухгалтерського обліку та його елементи.
8. Класифікація господарських засобів підприємства.

Завдання 1.

Мета завдання – засвоєння порядку групування майна за джерелами його формування.

Задача: спираючись на дані (табл. 1.2) провести групування майна підприємства за джерелами його формування: власний та позиковий капітал.

Таблиця 1.2

Структура майна промислового підприємства за джерелами формування

№з/п	Джерело формування майна	Сума, грн
1	Заборгованість постачальнику за матеріали	11000,0
2	Заборгованість податкових органів (бюджету) з податку на додану вартість	6000,0
3	Зареєстрований капітал	500000,0
4	Резервний капітал	125000,0
5	Додатковий капітал	8000,0
6	Довгострокові кредити банку	50000,0
7	Заборгованість перед органами соціального страхування	35000,0
8	Заборгованість з оплати праці	130000,0
9	Короткострокові кредити	25000,0
10	Фінансовий лізинг	85000,0
11	Заборгованість іншим кредиторам	14000,0
12	Нерозподілений прибуток	18000,0
13	Заборгованість перед бюджетом	8000,0
14	Резерв майбутніх витрат та платежів	38000,0
15	Цільове фінансування	60000,0

Завдання 2.

Мета завдання – здійснення класифікації господарських засобів. майна, капіталу та зобов'язань промислового підприємства.

Задача: спираючись на дані табл. 1.3 виокремити власний капітал, зобов'язання, необоротні та оборотні активи. В складі оборотних активів відзначити готову продукцію, НЗП і виробничі запаси.

Таблиця 1.3

Майно та зобов'язання промислового підприємства

№з/п	Назва активів, капіталу, зобов'язань	Тип активу, капіталу або зобов'язання
1	Перерахований аванс постачальнику	
2	Отриманий аванс від покупця	
3	Вантажівка	

МОДУЛЬ 1

Продовження табл. 1.3

№з/п	Назва активів, капіталу, зобов'язань	Тип активу, капіталу або зобов'язання
4	Передплата за рекламу на рік	
5	Верстати у цехах	
6	Паливно-мастильні матеріали	
7	Тара для пакування готової продукції	
8	Акції АТ «Бісквіт»	
9	Заборгованість за встановлення кондиціонера в приміщенні офісу	
10	Покупні полуфабрикати	
11	Заборгованість з оплати праці	
12	Офісні столи, строк експлуатації – 3 роки	
13	Обчислювана техніка	
14	Будівництво нового приміщення офісу	
15	Статутний капітал	
16	Збиральні лінії	
17	Паливо	
18	Деталі, які знаходяться на виробництві	
19	Короткострокові облігації АТ «Меркурій»	
20	Готівка в касі	
21	Заборгованість зі сплати єдиного соціального внеску	
22	Молотки, строк експлуатації – 8 місяців	
23	Брухт	
24	Мікроавтобус	
25	Довгостроковий кредит банку для будівництва нового приміщення	
26	Грошові кошти на поточному рахунку	
27	Верстати і установки, виготовлені заводом для реалізації	
28	Виняткове право на користування винаходом	
29	Заборгованість за поставлені матеріалів	
30	Заборгованість податкових органів (бюджету) з податку на прибуток	
31	Деталі для ремонту обладнання	
32	Заборгованість за отриманою поворотною фінансовою допомогою	
33	Свердла	
34	Спеціальний одяг зимовий	
35	Заборгованість покупців за відвантажену ГП	

Завдання 3.

Мета завдання – засвоєння порядку групування майна за складом.

Задача: спираючись на дані (табл. 1.4) провести групування майна ПрАТ «Меблевий комбінат» за складом. Виокремити необоротні та оборотні активи. В складі оборотних активів відзначити готову продукцію, НЗП, виробничі запаси, в тому числі малоцінні та швидкозношувані предмети.

Таблиця 1.4

Майно ПрАТ «Меблевий комбінат»

№з/п	Майно підприємство	Сума, грн
1	Комп'ютери	42000,0
2	Автогараж	30200,0
3	Кран	85000,0
4	Поролон	15200,0
5	Фурнітура	16200,0
6	Тканина	280000,0
7	Незавершене виробництво	180100,0
8	Заборгованість підзвітних осіб	8500,0
9	Верстати фрезерні	210025,0
10	Вантажівки	89000,0
11	Готівка в національній валюті у касі	200,0
12	Грошові кошти на поточному рахунку	328150,0
13	Залізобетонні конструкції	99605,0
14	Інші основні засоби	483390,0
15	Верстати пресувальні	250000,0
16	Захисні окуляри	45150,0
17	Спеціальний одяг	40200,0
18	Заборгованість покупця	220000,0
19	Заборгованість інших дебіторів	3150,0
20	Адміністративна будівля	835000,0
21	Лопати	120,0
22	Риштування	5100,0
23	Пиломатеріал	550000,0
24	Дивани	600200,0

Перелік питань для підготовки до іспиту

1. Поняття необоротних активів та їх класифікація.
2. Класифікація основних засобів для цілей бухгалтерського обліку.
3. Групування основних засобів в бухгалтерському обліку згідно з П(С)БО 7 та податковому обліку згідно з Податковим кодексом України.
4. Види оцінок основних засобів.
5. Інвентаризація в системі бухгалтерського обліку.
6. Порядок оформлення результатів інвентаризації.
7. Способи надходження основних засобів на підприємство.
8. Формування первісної вартості основних засобів згідно з П(С)БО 7.
9. Статистичний та оперативний види обліку, їх характеристика.
10. Облік сумнівної та безнадійної заборгованості. Резерв сумнівних боргів.
11. Управлінський та фінансовий види обліку, їх характеристика.
12. Фінансові інвестиції: поняття, класифікація та види оцінок.
13. Відображення в бухгалтерському обліку придбання корпоративних прав.
14. Капітальні інвестиції. Розкриття інформації про капітальні інвестиції в фінансовій звітності.
15. Бухгалтерський облік операцій за розрахунками в іноземній валюті. Курсові різниці.
16. Поточна дебіторська заборгованість як об'єкт бухгалтерського обліку: поняття, види, оцінка, відображення у звітності.
17. Документальне оформлення та облік готівкових операцій.
18. Бухгалтерський облік розрахунків з підзвітними особами.
19. Особливості бухгалтерського обліку товарів в торгівлі: первісна вартість, витрати обігу, торгова націнка.
20. Предмет і метод бухгалтерського обліку, його елементи.
21. Амортизація основних засобів та її відображення на рахунках бухгалтерського обліку.
22. Методи амортизації основних засобів.
23. Угрупування статей балансу відповідно до класифікації господарських засобів і джерел їх формування.
24. Бухгалтерський облік ремонту основних засобів.
25. Облік реконструкції, модернізації та інших поліпшень власних основних засобів.
26. Облік переоцінки основних засобів. Поріг істотності.
27. Типи змін в бухгалтерському балансі під впливом господарських операцій.
28. Завдання, організація обліку та документальне оформлення руху товарно-матеріальних цінностей на підприємстві.

Перелік питань для підготовки до заліку

29. Рахунки бухгалтерського обліку: поняття, призначення, побудова. Активні, пасивні та активно-пасивні рахунки.
30. Подвійний запис операцій на рахунках: сутність, контрольне значення.
31. Поняття та класифікація запасів для цілей бухгалтерського обліку.
32. Облік надходження та первісна вартість запасів відповідно до П(С)БО 9.
33. Розкриття інформації про запаси в фінансовій звітності.
34. Рахунки синтетичного та аналітичного обліку: значення та їх взаємозв'язок.
35. Способи вибуття запасів із підприємства, характеристика методів оцінки запасів, що вибувають.
36. Інвентаризація запасів і відображення в обліку її результатів.
37. Відображення суми податкового кредиту з ПДВ у складі попередньої оплати.
38. Порядок формування первісної вартості запасів. Розподіл транспортно-заготівельних витрат.
39. Кореспонденція рахунків і бухгалтерські проводки.
40. Оцінка та калькуляція в системі бухгалтерського обліку.
41. Бухгалтерський облік розрахунків з покупцями продукції (товарів, робіт, послуг). Облік ПДВ.
42. Відображення податкового кредиту з ПДВ у складі передоплати.
43. Облік придбання основних засобів у кредит. Відмінності такого придбання від отримання їх в операційну оренду.
44. Малоцінні необоротні матеріальні активи: сутність та класифікація.
45. Амортизація малоцінних необоротних матеріальних активів: нарахування та облік.
46. Документи в бухгалтерському обліку: поняття та класифікація.
47. Обовязкові реквізити первинних документів.
48. Поняття, оцінка і облік готової продукції.
49. Нематеріальні активи: облік надходження та методи амортизації.
50. Порядок надання підзвітною особою авансового звіту та повернення надмірно витрачених коштів.
51. Особливості класифікації придбаної нерухомості в бухгалтерському обліку.
52. Інвестиційна нерухомість: її сутність та види оцінки.
53. Облікові реєстри: поняття і види. Форми облікових реєстрів.
54. Види помилок в бухгалтерському обліку і способи їх виправлення.
55. Документальне оформлення руху основних засобів.
56. Бухгалтерський облік вибуття (реалізації) основних засобів.
57. Бухгалтерський облік та документальне оформлення безготівкових операцій на підприємстві.

Перелік питань для підготовки до іспиту

58. Особливості застосування рахунків класу 8 та класу 9.
59. Класифікація витрат підприємства за елементами.
60. Облік та документування нестач, виявлених під час інвентаризації.
61. Бухгалтерський облік дебіторської заборгованості за нарахованими доходами.
62. Відображення в обліку різниць (між комерційним курсом міжбанківського валютного ринку України та курсом Національного банку України), що виникають при купівлі / продажу іноземної валюти.

Перелік питань для підготовки до заліку

1. На кого поширюється дія Закону № 996:

- а) на приватних підприємців;
- б) на СПД, які ведуть спрощений облік доходів і витрат;
- в) на акціонерні товариства;
- г) на всіх юридичних осіб, які зобов'язані вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність згідно з законодавством.

2. Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться:

- а) з моменту початку роботи підприємства;
- б) з моменту реєстрації;
- в) безперервно з дня реєстрації підприємства до його ліквідації;
- г) під час роботи підприємства.

3. Хто несе відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років:

- а) головний бухгалтер;
- б) власник або посадова особа, яка керує підприємством;
- в) фінансовий менеджер;
- г) установчий комітет.

4. Облікова політика підприємства встановлюється:

- а) законодавством;
- б) умовами роботи;
- в) законом про бухгалтерський облік;
- г) самостійно підприємством.

5. Що є підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій:

- а) первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій;
- б) факт здійснення господарської операції;
- в) укладення договорів, угод;
- г) усні відомості співробітників.

6. Чи має право підприємство складати і зберігати первинні документи і реєстри на в електронній формі:

- а) складати можна, зберігати не можна;
- б) можна і складати, і зберігати, але на вимогу інших учасників господарських операцій або правоохоронних органів підприємство зобов'язане за свій рахунок виготовити копії документів на паперових носіях;
- в) складати і зберігати тільки на паперових носіях;
- г) зберігати первинні документи і реєстри не потрібно.

7. Фінансова звітність підприємства складається на підставі даних:

- а) статистичного обліку;
- б) податкового обліку;
- в) бухгалтерського обліку;
- г) зіставлення статистичного, податкового та бухгалтерського обліку.

Тести для підготовки до іспиту

8. До складу фінансової звітності підприємств входять:

- а) баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал, примітки до фінансової звітності;
- б) баланс, звіт про фінансові результати;
- в) баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал;
- г) авансовий звіт.

9. Хто є користувачем фінансової звітності:

- а) тільки головний бухгалтер;
- б) тільки органи виконавчої влади;
- в) власники; трудові колективи, органи управління, органи виконавчої влади;
- г) тільки засновники.

11. Хто складає консолідовану фінансову звітність:

- а) підприємства, що мають дочірні підприємства;
- б) акціонерні товариства;
- в) банківські установи;
- г) головні бухгалтери.

12. Який період є звітним для складання фінансової звітності:

- а) календарний рік;
- б) квартал;
- в) місяць;
- г) день.

11. Які терміни встановлені для подання квартальної фінансової звітності:

- а) протягом 40 днів, наступних за звітним кварталом;
- б) протягом 20 днів, наступних за звітним кварталом;
- в) не пізніше 25-го числа місяця, наступного за звітним кварталом;
- г) за бажанням бухгалтера.

12. Який термін встановлений для подання річної звітності:

- а) протягом 60 днів, наступних за звітним роком;
- б) не пізніше 20-го лютого наступного за звітним року;
- в) до 1 квітня наступного за звітним року;
- г) можна не подавати.

13. Що необхідно зробити перед складанням річної фінансової звітності:

- а) провести інвентаризацію активів і зобов'язань підприємства;
- б) повністю закрити розрахунки з дебіторами і кредиторами;
- в) зробити аналіз фінансового стану підприємства;
- г) піти у відпустку.

14. Хто регулює питання методології бухгалтерського обліку в Україні:

- а) Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України;

Перелік питань для підготовки до заліку

- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Міністерство фінансів України;
- г) Державний комітет статистики.

15. У бухгалтерському обліку використовуються вимірювачі:

- а) тільки вартісні;
- б) тільки кількісні;
- в) будь-які.

16. Бухгалтерський облік надає користувачам:

- а) оперативну інформацію про господарську діяльність підприємства;
- б) кількісні та якісні характеристики явищ і процесів;
- в) суцільну і повну інформацію про діяльність підприємства.

17. Що є датою складання Балансу?

- а) кінець останнього дня звітного кварталу (року);
- б) перший день кварталу, наступного за звітним;
- в) день подання звітності;
- г) вільний час головного бухгалтера.

18. Активи підприємства – це:

а) ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому;

б) частину в активах підприємств, що залишається після вирахування його зобов'язань;

в) заборгованість підприємства, що виникла в результаті минулих подій, погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди;

г) співробітники підприємства, що проявляють активність.

19. Скільки розділів входить до складу активу та пасиву Балансу відповідно?

- а) 3 і 4;
- б) 3 і 2;
- в) 1 і 2;
- г) 5 і 2.

20. Сальдо яких класів рахунків відображено в активі Балансу?

- а) 1, 2, 3;
- б) 4, 5, 6;
- в) 7, 8, 9;
- г) усіх класів.

21. Сальдо яких класів рахунків відображено в пасиві Балансу?

- а) 1, 2, 3;
- б) 4, 5, 6;
- в) 7, 8, 9;
- г) усіх класів.

Тести для підготовки до іспиту

22. Яка вартість нематеріальних активів і основних засобів враховується при розрахунку підсумку Балансу?

- а) первісна;
- б) залишкова, тобто первісна за вирахуванням зносу;
- в) справедлива;
- г) вартість, сплачена постачальнику.

23. В якому рядку Балансу відображено малоцінні необоротні матеріальні активи?

- а) в рядку 1000 «Нематеріальні активи»;
- б) в рядку 1100 «Запаси»;
- в) в рядку 1010 «Основні засоби»;
- г) в рядку 1090 «Інші необоротні активи».

24. В якому рядку Балансу відображено МБП?

- а) в рядку 1010 «Основні засоби»;
- б) в рядку 1110 «Поточні біологічні активи»;
- в) в рядку 1100 «Запаси»;
- г) в рядку 1160 «Поточні фінансові інвестиції».

25. В якому рядку Балансу відображено продукцію, яка не відповідає технічним умовам і стандартам, і роботи, які не прийняті замовником?

- а) в рядку 1103 «Готова продукція»;
- б) в рядку 1102 «Незавершене виробництво»;
- в) в рядку 1125 «Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги»;
- г) в рядку 1045 «Відстрочені податкові активи».

26. Що відображено в рядку 1135 «Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом»?

- а) дебіторська заборгованість фінансових і податкових органів, а також переплата за податками, зборами та іншими платежами до бюджету;
- б) заборгованість перед фінансовими та податковими органами;
- в) заборгованість перед бюджетом з податку на додану вартість;
- г) сума нарахованих дивідендів, відсотків, роялті, що підлягають надходженню.

27. В рядку «Статутний капітал» відображено:

- а) фактично внесено до статутного фонду суму грошових коштів;
- б) суму статутного фонду, зафіксовану в установчих документах;
- в) суму, яку ще не внесено засновниками в статутний фонд.

28. В якому рядку Балансу відображено суму дооцінки необоротних активів?

- а) в рядку 1410 «Додатковий капітал»;
- б) в рядку 1415 «Резервний капітал»;
- в) в рядку 1425 «Неоплачений капітал»;
- г) в рядку 1405 «Капітал в дооцінках».

Перелік питань для підготовки до заліку

29. В якому рядку Балансу відображено вартість безкоштовно отриманих необоротних активів?

- а) в рядку 1410 «Додатковий капітал»;
- б) в рядку 1415 «Резервний капітал»;
- в) в рядку 1425 «Неоплачений капітал»;
- г) в рядку 1405 «Капітал в дооцінки».

30. Яку суму віднімають при визначенні підсумку розділу «Власний капітал» пасиву Балансу?

- а) нерозподілений прибуток;
- б) непокритий збиток;
- в) резервний капітал;
- г) зареєстрований (пайовий) капітал.

31. Нематеріальні активи з невизначеним строком корисного використання в обліку підлягають амортизації протягом:

- а) 10 років.
- б) 15 років.
- в) не підлягають амортизації;
- г) 45 років.

32. Для чого протягом звітнього періоду в обліку підприємства можуть застосовувати оцінку руху готової продукції за обліковими цінами (нормативною вартістю)?

- а) відображення готової продукції за плановою (нормативною) собівартістю – це вимога законодавчих нормативних документів;
- б) більшість підприємств застосовують автоматизований облік, який передбачає відображення готової продукції за плановою собівартістю;
- в) фактичну собівартість визначають, як правило, в кінці місяця, а для відображення руху готової продукції протягом місяця необхідна її оцінка.

33. Необоротні активи визнають утримуваними для продажу, якщо:

- а) таким об'єктом є транспортний засіб, а економічні вигоди очікується отримати від його продажу, а не від використання за призначенням;
- б) таким об'єктом є інвестиційна нерухомість, і здійснення її продажу має високу ймовірність;
- в) таким об'єктом є склад, і він готовий до продажу в сучасному стані;
- г) таким об'єктом є довгострокові фінансові активи, які оцінюються за справедливою вартістю, а їх продаж буде завершено, як очікується протягом року.

34. Суми добових на відрядження, які перевищують 0,1 МЗП, встановленої на 1 січня звітнього, в розрахунку на кожен календарний день в межах території України:

- а) обкладаються податком на доходи фізичних осіб і військовим збором;
- б) не обкладаються податком на доходи фізичних осіб і військовим збором, так як це не вважається благом;

35. Які з наведених статей балансу відображають оборотні кошти підприємства?

- а) довгострокова дебіторська заборгованість;
- б) поточна дебіторська заборгованість;
- в) незавершене будівництво.

36. Для чого призначені пасивні рахунки?

- а) для обліку стану і руху майна підприємства;
- б) для обліку стану і руху джерел формування майна;
- в) для обліку господарських процесів;

37. Який з наведених рахунків відноситься до калькуляційних рахунків?

- а) рахунок 66;
- б) рахунок 23;
- в) рахунок 20.

38. Що являє собою субрахунок?

- а) це рахунок аналітичного обліку;
- б) це рахунок синтетичного обліку;
- в) це синтетичний рахунок другого порядку;

39. Яку господарську операцію відображає бухгалтерська проводка:

Дт 23 Кт 20?

- а) відпущені матеріали зі складу на потреби основного виробництва;
- б) списані матеріали на загальногосподарські потреби;
- в) надійшли матеріали на склад з основного виробництва;

40. Баланс підприємства – це:

- а) звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, пасиви і власний капітал;
- б) звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає за певний звітний період його активи і власний капітал;
- в) звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал.

41. Запасами є активи, які:

- а) утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності;
- б) перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;
- в) утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг;
- г) містяться для погашення заборгованості, що виникла.

Список інформаційних джерел

1. Господарський кодекс України : офіційне видання. – Київ : Ін Юре, 2013. – 232 с.
2. Кодекс законів про працю України. – Харків : Право, 2016. – 124 с.
3. Податковий кодекс України. – Харків : Право, 2016. – 746 с.
4. Цивільний кодекс України : офіційне видання. – Київ : Ін Юре, 2013. – 488 с.
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] : Закон України № 996-XIV; із змін., внес. згідно із Законом України №2019-VIII (2019-19) від 13 квіт. 2017. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
6. Про відпустки [Електронний ресурс] : Закон України № 504/96-ВР; із змін., внес. згідно із Законом України №1366-VIII від 17 трав. 2016. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80>.
7. Про господарські товариства [Електронний ресурс] : Закон України № 1576-XII; із змін., внес. згідно із Законом України №1666-VIII (1666 – 19) від 06 жовт. 2016. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.
8. Про електронні документи та електронний документообіг [Електронний ресурс] : Закон України № 851-IV; із змін., внес. згідно із Законом України №675-VIII від 03 верес. 2015. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/851-15>.
9. Про електронний цифровий підпис [Електронний ресурс] : Закон України № 852-IV; із змін., внес. згідно із Законом України №222-VIII від 02 берез. 2015. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/852-15>.
10. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг [Електронний ресурс] : Закон України № 265/95-ВР; із змін., внес. згідно із Законом України № 1982-VIII (1982-19) від 23 берез. 2017. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/265/95-%D0%B2%D1%80>.
11. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [Електронний ресурс] : Закон України № 2464-VI; із змін., внес. згідно із Законом України № 2148-VIII від 03 жовт. 2017. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.
12. Про зовнішньоекономічну діяльність [Електронний ресурс] : Закон України № 959-XII; із змін., внес. згідно із Законом України №1792-VIII (1792 – 19) від 20 груд. 2016. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.
13. Про індексацію грошових доходів населення [Електронний ресурс] : Закон України № 1282-XII; із змін., внес. згідно із Законом України № 1368-VIII від 17 трав. 2016. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1282-12>.

Список інформаційних джерел

14. Про оплату праці [Електронний ресурс] : Закон України №108/95-ВР; із змін., внес. згідно із Законом України № 1774-VIII від 06 груд. 2016. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>.

15. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні [Електронний ресурс] : Закон України № 2658-III; із змін., внес. згідно із Законом України № 848-VIII від 26 листоп. 2015. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2658-14>.

16. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті [Електронний ресурс] : Закон України № 185/94-ВР; із змін., внес. згідно із Законом України №185/94-ВР; із змін., внес. згідно із Законом України №1792-VII (1792-19) від 20 груд. 2016. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/185/94-%D0%B2%D1%80>.

17. Про ціни і ціноутворення [Електронний ресурс] : Закон України №5007-VI; із змін., внес. згідно із Законом України №499-VIII від 02 черв. 2015. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5007-17>.

18. Про цінні папери та фондовий ринок [Електронний ресурс] : Закон України №3480-IV; із змін., внес. згідно із Законом України №1983-VIII від 23 берез. 2017.– Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.

19. Про встановлення граничної суми розрахунків готівкою [Електронний ресурс] : Постанова Правління Національного банку України № 210; із змін., внес. згідно з Постановою Національного банку № 407-VII (v0407500-16) від 25 листоп. 2016. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1109-13>.

20. Про систему валютного регулювання і валютного контролю [Електронний ресурс] : Декрет Кабінету Міністрів України № 15-93 від 19 лют. 1993; із змін., внес. згідно із Законом України № 1636-VII (1636-18) від 12 серп. 2014. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/15-93>.

21. Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів [Електронний ресурс] : Наказ Держ. ком. статистики України № 145; від 22 трав. 1996. – Режим доступу: http://minfin.com.ua/taxes/-/!news/nnakMinstat_145.html.

22. Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів [Електронний ресурс] : Держ. ком. статистики України № 193 від 21 черв. 1996. – Режим доступу: http://minfin.com.ua/taxes/-/!news/nnakMinstat_193.html.

23. Про затвердження типових форм первинної облікової документації зі статистики праці [Електронний ресурс] : Наказ Держ. ком. статистики України № 489; із змін., внес. згідно з Наказом Держ. ком. статистики України № 496 від 12 груд. 2009. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/rada/show/v0489202-08>.

24. Про затвердження форм книги обліку доходів і книги обліку доходів і витрат та порядків їх ведення [Електронний ресурс] : Наказ

Список інформаційних джерел

Міністерства фінансів України № 579 від 19 черв. 2015. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0800-15>.

25. Про затвердження форми Звіту про використання коштів, виданих на відрядження або під звіт [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України № 841; із змін., внес. згідно з Наказом Міністерства фінансів № 350 від 10 берез. 2016. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1248-15>.

26. Інструкція зі статистики заробітної плати [Електронний ресурс] : затв. Наказом Держ. ком. статистики від 13 січ. 2004, № 5. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0114-04>.

27. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті [Електронний ресурс] : затв. Постановою Правління Національного банку України № 22; із змін., внес. згідно з Постановою Національного банку України № 71 від 27 лип. 2017. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>.

28. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [Електронний ресурс] : затв. Наказом Міністерства фінансів України № 291; із змін., внес. згідно з Наказом Міністерства фінансів № 573 від 18 черв. 2015. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

29. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах [Електронний ресурс] : затв. Постановою Правління Національного банку України № 492; із змін., внес. згідно з Постановою Національного банку України № 8 від 09 лют. 2017. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03>.

30. Інструкція про порядок здійснення контролю за експортними, імпорнтними операціями [Електронний ресурс] : затв. Постановою Правління Національного банку України № 136; із змін., внес. згідно з Постановою Національного банку України № 419 від 30 груд. 2016. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0338-99>.

31. Інструкція про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [Електронний ресурс] : затв. Наказом Міністерства фінансів України № 449; із змін., внес. згідно з Наказом Міністерства фінансів № 419 від 30 груд. 2016. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0508-15>.

32. Інструкція про службові відрядження в межах України та за кордоном [Електронний ресурс] : затв. Наказом Міністерства фінансів України № 59; із змін., внес. згідно з Наказом Міністерства фінансів № 669 від 28 лип. 2017. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0218-98>.

33. Звіт про рух грошових коштів [Електронний ресурс] : МСБО 7, поточ. ред. від. 01 січ. 2012. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_019.

Список інформаційних джерел

34. Нематеріальні активи [Електронний ресурс] : МСБО 38, поточ. ред. від. 01 січ. 2012. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_050.
35. Основні засоби [Електронний ресурс] : МСБО 16, поточ. ред. від. 01 січ. 2012. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_014.
36. Фінансові інструменти: визнання та оцінка [Електронний ресурс] : МСБО 39, поточ. ред. від. 17 жовт. 2013. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_015.
37. Витрати [Електронний ресурс] : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16, затв. Наказом Міністерства фінансів України № 318; із змін., внес. згідно з Наказом Міністерства фінансів № 627 (z1242 – 13) від 27 черв. 2013. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
38. Вплив змін валютних курсів [Електронний ресурс] : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21, затв. Наказом Міністерства фінансів України № 193; із змін., внес. згідно з Наказом Міністерства фінансів № 754 (z0883 – 14) від 14 лип. 2014. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00>.
39. Дебіторська заборгованість [Електронний ресурс] : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10, затв. Наказом Міністерства фінансів України № 237; із змін., внес. згідно з Наказом Міністерства фінансів № 627 (z1242 – 13) від 27 черв. 2013. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>.
40. Дохід [Електронний ресурс] : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15, затв. Наказом Міністерства фінансів України № 290; із змін., внес. згідно з Наказом Міністерства фінансів № 627 (z1242 – 13) від 27 черв. 2013. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>.
41. Загальні вимоги до фінансової звітності [Електронний ресурс] : Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1, затв. Наказом Міністерства фінансів України № 73; із змін., внес. згідно з Наказом Міністерства фінансів № 48 від 08 лют. 2014. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
42. Запаси [Електронний ресурс] : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9, затв. Наказом Міністерства фінансів України № 246; із змін., внес. згідно з Наказом Міністерства фінансів № 1591 (z1556 – 11) від 9 груд. 2011. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.
43. Зобов'язання [Електронний ресурс] : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11, затв. Наказом Міністерства фінансів України № 20; із змін., внес. згідно з Наказом Міністерства фінансів № 48 (z0341 – 14) від 27 лют. 2014. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>.
44. Нематеріальні активи [Електронний ресурс] : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8, затв. Наказом Міністерства фінансів України № 242; із змін., внес. згідно з Наказом Міністерства фінансів № 627 (z1242 – 13) від 27 черв. 2013. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>.

Список інформаційних джерел

45. Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність [Електронний ресурс] : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27, затв. Наказом Міністерства фінансів України № 617; із змін., внес. згідно з Наказом Міністерства фінансів № 48 (z0341 – 14) від 9 лют. 2014. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1054-03>.

46. Об'єднання підприємств [Електронний ресурс] : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19, затв. Наказом Міністерства фінансів України № 163; із змін., внес. згідно з Наказом Міністерства фінансів № 627 (z1242 – 13) від 27 черв. 2013. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99>.

47. Оренда [Електронний ресурс] : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14, затв. Наказом Міністерства фінансів України № 181; із змін., внес. згідно з Наказом Міністерства фінансів № 627 (z1242 – 13) від 27 черв. 2013. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00>.

48. Основні засоби : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7, затв. Наказом Міністерства фінансів України № 92; із змін., внес. згідно з Наказом Міністерства фінансів № 573 (z0789 – 15) від 18 черв. 2016. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.

49. Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін [Електронний ресурс] : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 23, затв. Наказом Міністерства фінансів України № 303; із змін., внес. згідно з Наказом Міністерства фінансів № 627 (z1242 – 13) від 27 черв. 2013. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0539-01>.

50. Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва [Електронний ресурс] : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25, затв. Наказом Міністерства фінансів України № 39; із змін., внес. згідно з Наказом Міністерства фінансів № 573 (z0789 – 15) від 14 черв. 2016. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00>.

51. Фінансові витрати [Електронний ресурс] : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 31, затв. Наказом Міністерства фінансів України № 415; із змін., внес. згідно з Наказом Міністерства фінансів № 754 (z0883 – 14) від 14 лип. 2014. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0610-06>.

52. Фінансові інвестиції [Електронний ресурс] : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12, затв. Наказом Міністерства фінансів України № 91; із змін., внес. згідно з Наказом Міністерства фінансів № 627 (z1242 – 13) від 27 черв. 2013. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00>.

53. Фінансові інструменти [Електронний ресурс] : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13, затв. Наказом Міністерства фінансів України № 559; із змін., внес. згідно з Наказом Міністерства фінансів № 627 (z1242 – 13) від 27 черв. 2013. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01>.

Список інформаційних джерел

54. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні [Електронний ресурс] : затв. Постановою Правління Національного банку України 637; із змін., внес. згідно з Постановою Національного банку України № 210 (z1109 – 13) від 6 черв. 2013. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0040-05>.

55. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [Електронний ресурс] : затв. Наказом Міністерства фінансів України № 88; із змін., внес. згідно з Наказом Міністерства фінансів України № 427 від 11 квіт. 2017. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>.

56. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань [Електронний ресурс] : затв. Наказом Міністерства фінансів України № 879; із змін., внес. згідно з Наказом Міністерства фінансів України № 784 від 17 верес. 2015. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>.

57. Положення про порядок компенсації працівникам втрати частини заробітної плати у зв'язку з порушенням термінів її виплати [Електронний ресурс] : затв. Постановою Кабінету Міністрів України № 1427; із змін., внес. згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 692 (699 – 99 – п) від 23 квіт. 1994. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1427-97-%D0%BF>.

58. Положення про форму та зміст розрахункових документів [Електронний ресурс] : затв. Наказом Міністерства фінансів України №13 від 21 січ. 2016. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/z0220-16.

59. Порядок обчислення середньої заробітної плати [Електронний ресурс] : затв. Постановою Кабінету Міністрів України № 100; із змін., внес. згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 542 (542 – 2015 – п) від 29 лип. 2015. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/100-95-%D0%BF>.

60. Порядок проведення індексації грошових доходів населення [Електронний ресурс] : затв. постановою Кабінету Міністрів України № 1078; із змін., внес. згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 836 від 16 листоп. 2016. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1078-2003-%D0%BF>.

61. Правила визначення платіжних ознак та обміну банкнот, розмінних та обігових монет національної валюти України [Електронний ресурс] : затв. Постановою Правління Національного банку України № 422 від 23 жовт. 2013. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1942-13>.

62. Перелік видів виплат, що здійснюються за рахунок коштів роботодавців, на які не нараховується єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [Електронний ресурс] : затв. Постановою Кабінету Міністрів України № 1170 від 22 груд. 2010. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/1170-2010-п.

63. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів [Електронний ресурс] : затв. Наказом Міністерства фінансів України № 2; із

Список інформаційних джерел

- змін., внес. згідно з Наказом Міністерства фінансів України № 1307 від 10 листоп. 2009. – Режим доступу : http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=293629&cat_id=293536.
64. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів [Електронний ресурс] : затв. Наказом Міністерства фінансів України № 561; із змін., внес. згідно з Наказом Міністерства фінансів України № 1307 від 10 листоп. 2009. – Режим доступу : http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=293623&cat_id=293536.
65. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку фінансових витрат [Електронний ресурс] : затв. Наказом Міністерства фінансів України № 1300 від 01 листоп. 2010. – Режим доступу : http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=293635&cat_id=293536.
66. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості [Електронний ресурс] : затв. Наказом Міністерства промислової політики № 373 від 09 лип. 2007.
67. Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] : затв. Наказом Міністерства фінансів України №356 від 29 груд. 2000. – Режим доступу : http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=293587&cat_id=293536.
68. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства [Електронний ресурс] : затв. Наказом Міністерства фінансів України № 635 від 27 черв. 2013. – Режим доступу : http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=382876&cat_id=293536.
69. Методичні рекомендації щодо порядку проведення перевірок з питань дотримання суб'єктами господарювання касової дисципліни, повноти оприбуткування виручки від реалізації товарів (послуг) : [Електронний ресурс] : затв. Наказом Держ. подат. адмін. України № 210 від 23 квіт. 2009.
70. Адамович Н. Основні засоби: експлуатація / Н. Адамович // Податки та бухгалтерський облік. – 2015 – № 79. – 86 с.
71. Атамас П. Й. Бухгалтерський облік у галузях економіки : навч. посіб. / П. Й. Атамас. – Київ : Центр. учб. літ., 2010. – 390 с.
72. Бетге Й. Балансоведение / Й. Бетге ; пер. с нем. Новодворский В. Д., Бакаева А. С., Верхова В. А. – М. : Бухгалтер. учет, 2000. – 454 с.
73. Білова Н. Оплата праці / Н. Білова, Н. Чернишова // Податки та бухгалтерський облік. – 2016 – № 50. – 112 с.
74. Білова Н. Основні засоби: надходження / Н. Білова // Податки та бухгалтерський облік. – 2015 – № 75. – 85 с.
75. Білова Н. Річна інвентаризація / Н. Білова, Н. Чернишова // Податки та бухгалтерський облік. – 2015 – № 93. – 112 с.
76. Бондар М. І. Звітність підприємства : навч. посіб. / М. І. Бондар. – Київ : Центр. учб. літ., 2015. – 570 с.

Список інформаційних джерел

77. Бутинець Ф. Ф. Історія розвитку бухгалтерського обліку : навч. посіб. для студентів / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир : ЖІТІ, 1999. – 928 с.
78. Бухгалтерський облік за видами економічної діяльності : навч. посіб. / А. Г. Загородній [та ін.] / . – Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2014. – 215 с.
79. Бухгалтерський облік. Основи теорії та практики : підручник / А. Г. Загородній [та ін.]. – 3-тє вид., доопрац. і доп. – Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2012. – 340 с.
80. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: навч.-практич. посіб. / Н. І. Верхоглядова, В. П. Шило, С. Б. Ільїна [та ін.]. – Київ : Центр. учб. літ., 2010. – 536 с.
81. Бухгалтерський облік : навч. посіб. / Ю. А. Верига, М. О. Виноградова, Т. В. Гладких та ін. – Київ : Центр. учб. літ., 2010. – 500 с.
82. Верига Ю. А. Бухгалтерський облік і аудит : термінологічний українсько-російсько-англійський словник / Ю. А. Верига. – Київ : Центр. учб. літ., 2012. – 292 с.
83. Верига Ю. А. Облік і звітність суб'єктів малого підприємництва : навч. посіб. / Ю. А. Верига. – Київ : Центр. учб. літ., 2014. – 264 с.
84. Виноградова М. О. Аудит : навч. посіб. / М. О. Виноградова, Л. І. Жидєєва. – Київ : Центр. учб. літ., 2014. – 654 с.
85. Войнаренко М. П. Міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту : навч. посіб. / М. П. Войнаренко. – Київ : Центр. учб. літ., 2010. – 484 с.
86. Гуль Т. Індексація та компенсація / Т. Гуль // Податки та бухгалтерський облік : спец. вип. – 2016 – № 22. – 48 с.
87. Дзюба Н. Енциклопедія бухгалтерського обліку : (частина 2) / Н. Дзюба, Н. Чернишова, Н. Білова // Податки та бухгалтерський облік. – 2015 – № 103. – 112 с.
88. Жолнер І. В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами: навч. посіб. / І. В. Жолнер. – Київ : Центр. учб. літ., 2012. – 365 с.
89. Кім Ю. Г. Бухгалтерський та податковий облік: Первинні документи та порядок їх заповнення / Ю. Г. Кім. – Київ : Центр. учб. літ., 2014. – 600 с.
90. Крупельницька І. Г. Звітність підприємств: навч. посіб / І. Г. Крупельницька. – Київ : Центр. учб. літ., 2012. – 232 с.
91. Лишиленко А. В. Бухгалтерський учет : учебн. / А. В. Лишиленко. – Киев : Центр уч. лит., 2011. – 736 с.
92. Нестеренко М. Касові операції : спец. випуск / М. Нестеренко, Н. Чернишова // Податки та бухгалтерський облік. – 2016 – № 40. – 112 с.
93. Нестеренко С. С. Порівняльний аспект нормативного регулювання складових власного капіталу на підприємствах різних форм власності [Електронний ресурс] / С. С. Нестеренко // Ефективна економіка. – 2014. – № 4. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2962>

Список інформаційних джерел

94. Новицька Н. В. Історичні етапи формування методології обліку розрахунків / Н. В. Новицька // Економічний часопис – XXI. – 2011. – № 11–12. – С. 76 – 79.
95. Облік в галузях економіки: навч. посіб. / З. В. Задорожний, Є. К. Ковальчук, В. М. Панасюк. – Київ : Хай-Тек Прес, 2011. – 360 с.
96. Ольховик О. Експорт: бухгалтерський облік і податок на прибуток / О. Ольховик // Податки та бухгалтерський облік. – 2016 – № 16. – 112 с.
97. Онищенко В. О. Облік у зарубіжних країнах / В. О. Онищенко. – К. : ЦУЛ, 2015. – 570 с.
98. Пасько Т. О. Історія бухгалтерського обліку / Т. О. Пасько. – Київ : Університ. кн., 2015. – 127 с.
99. Пачоли Л. Трактат о счетах и записях / Лука Пачоли ; [изд. подг. Соколов Я.]. – М. : Финансы и статистика, 1983. – 288 с.
100. Петренко С.М. Бухгалтерський облік (загальна теорія) : практикум / С. М. Петренко, К. А. Ягмур. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2013. – 72 с.
101. Пшенична А. Ж. Аудит: навч. посіб. / А. Ж. Пшенична. – Київ : Центр учб. літ., 2011. – 315 с.
102. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік: навч. посіб. / І. Б. Садовська. – Київ : Центр учб. літ., 2013. – 688 с.
103. Свіріденко А. Собівартість : спец. випуск / А. Свіріденко, Н. Чернишова // Податки та бухгалтерський облік. – 2016 – № 32. – 112 с.
104. Серпенінова Ю. С. Бухгалтерський облік: загальна теорія / Ю. С. Серпенінова, С. М. Гольцова, І. О. Макаренко; за заг. ред. Ю. С. Серпенінової. – Київ : Університ. кн., 2015. – 336 с.
105. Серпенінова Ю. С. Бухгалтерський облік: загальна теорія : навч. посіб. / Ю. С. Серпенінова, С. М. Гольцова, І. О. Макаренко; за заг. ред. Ю. С. Серпенінової. – Суми : Університет. кн., 2015. – 336 с.
106. Смоляр Л. Г. Облік і аудит : навч. посіб. / Л. Г. Смоляр, Р. Ю. Овчарик, О. В. Кам'янська. – Київ : Ліра-К, 2013. – 616 с.
107. Соколов Я. В. Занимательные очерки истории бухгалтерского учета [Электронный ресурс] / Я. В. Соколов, М. Л. Пятов // Бух.1С. Интернет-ресурс для бухгалтеров-2001. – Режим доступа : <http://www.buh.ru/document.jsp?ID=51&breakIIrISCevINDDIIIssdssdiDDDD51DI=1#breakIIrISCevINDDIIIssdssdiDDDD51DI1>.
108. Фінансовий облік : навч. посіб. / В. К. Орлова, М. С. Орлів, С. В. Хома [та ін.]. – Київ, 2010. – 510 с.
109. Чернишова Н. Енциклопедія бухгалтерського обліку : (частина 1) / Н. Чернишова // Податки та бухгалтерський облік. – 2015 – № 85. – 112 с.
110. Чернишова Н. Енциклопедія бухгалтерського обліку : (частина 3) / Н. Чернишова, // Податки та бухгалтерський облік. – 2016 – № 14. – 112 с.
111. Чернишова Н. Річна фінансова звітність / Н. Чернишова // Податки та бухгалтерський облік. – 2016 – № 6. – 112 с.

Активи (згідно з *НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»*) – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

Акцизний податок – непрямий податок на споживання окремих видів товарів (продукції), визначених ПКУ як підакцизні, який включається до ціни таких товарів (продукції), а також особливий податок на операції з відчуження цінних паперів і операції з деривативами.

Акціонерне товариство – господарське товариство, статунний капітал якого поділено на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями. Акціонери не відповідають за зобов'язаннями товариства і несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, тільки в межах належних їм акцій. За типом акціонерні товариства поділяють на публічні та приватні.

Амортизація необоротних активів (згідно з *П(С)БО 7 «Основні засоби»*) – систематичний розподіл вартості необоротних активів, яка амортизується, протягом строку їх корисного використання.

Аналітичні рахунки (рахунки третього порядку) – рахунки, яку дають детальну характеристику відповідних об'єктів обліку, накопичених на субрахунках, у натуральному, трудовому, грошовому вимірнику.

Асоційовані підприємства (згідно з Господарським кодексом України) – це група суб'єктів господарювання – юридичних осіб, пов'язаних між собою відносинами економічної та/або організаційної залежності у формі участі в статутному фонді та /або управлінні.

Баланс (Звіт про фінансовий стан) – (згідно з *НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»*) – звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал.

Безнадійна дебіторська заборгованість (згідно з *П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»*) – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності.

Бібліотечні фонди – активи, до складу яких включають бібліотечні фонди виробничо-господарського призначення; художні бібліотечні фонди.

Біологічний актив (згідно з *П(С)БО 30 «Біологічні активи»*) – тварина або рослина, яка в процесі біологічних перетворень здатана давати сільськогосподарську продукцію та / або додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди.

Брак у виробництві (згідно з *Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій*) – продукція, напівфабрикати, деталі, вузли й роботи, які не відповідають за своєю якістю встановленим стандартам або

технічним умовам і не можуть бути використані за своїм прямим призначенням або можуть використовуватися тільки після додаткових витрат на виправлення.

Валовий прибуток (збиток) – розраховується як різниця між чистим доходом від реалізації продукції (робіт, послуг, товарів) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) за формою № 2 «Звіт про фінансові результати».

Вартість, що амортизується основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів – первісна або переоцінена вартість основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості.

Вексель – цінний папер, який засвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця сплатити у визначений строк визначену суму грошей власнику векселя (векселедержателю).

Вилучений капітал – фактична собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників.

Виробнича собівартість – витрати на виробництво продукції у вартісному вираженні, грошове вираження безпосередніх поточних витрат підприємства, пов'язаних з виробництвом кожного конкретного виду продукції; визначається добутком незавершеного виробництва на початок періоду та виробничих витрат за період і вирахуванням незавершеного виробництва на кінець періоду.

Виробничі витрати (згідно з *Методичними рекомендаціями з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості*) – витрати, які виникли на етапі виробництва і відносяться до конкретного виду продукції (робіт, послуг) та складаються з прямих виробничих витрат (прямих матеріальних витрат, прямих витрат на заробітну плату та інших прямих витрат) і непрямих виробничих витрат (змінних загальнопромислових та постійних розподілених загальнопромислових витрат).

Виробничі запаси – належні підприємству запаси сировини і матеріалів (у тому числі сировини та матеріалів, що перебувають у дорозі та в переробці), будівельні матеріали, запасні частини, матеріали сільськогосподарського призначення, паливо, тара і тарні матеріали, відходи основного виробництва.

Витрати (згідно з *НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»*) – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками).

Витрати звітного періоду (згідно з *П(С)БО 16 «Витрати»*) – ними визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками) за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

Витрати періоду (згідно з *Методичними рекомендаціями з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості*) – витрати, які не включають до виробничої собівартості та розглядаються як витрати того періоду, у якому їх було здійснено; адміністративні витрати, витрати на збут продукції та інші операційні витрати.

Відстрочені податкові активи (згідно з *Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій*) – сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню в наступних періодах унаслідок тимчасової різниці між обліковою та податковою базами оцінки.

Власний капітал (згідно з *НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»*) – частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Внутрішньогосподарський (управлінський) облік – система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством.

Втрати від зменшення корисності (згідно з *П(С)БО 28 «Зменшення корисності активів»*) – сума, на яку балансова (залишкова) вартість активу перевищує суму його очікуваного відшкодування.

Господарська діяльність – діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва як сукупність окремих господарських операцій, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру.

Господарська операція – факт підприємницької та іншої діяльності (дія або подія), що впливає на стан та викликає зміни в структурі активів (майна), капіталу, зобов'язань і фінансових результатів.

Готова продукція (згідно з *П(С)БО 9 «Запаси»*) – продукція, що виготовлена на підприємстві, призначена для продажу, обробка якої закінчена і яка пройшла випробування, приймання, укомплектування згідно з умовами договорів із замовниками і відповідає технічним умовам та стандартам. Продукцію, що не відповідає наведеним вимогам (крім браку), і роботи, не прийняті замовником, наводять у складі НЗВ.

Грошові документи – поштові марки, сплачені проїзні документи, сплачені путівки до санаторіїв, пансіонатів тощо.

Депонована заробітна плата – заробітна плата, не отримана працівником у відведений на це термін (3 дні) із каси, яка повинна бути повернута на поточний рахунок підприємства та видана у наступний термін видачі заробітної плати.

Дивіденди – частина чистого прибутку, розподілена між учасниками (власниками) відповідно до частки їх участі у власному капіталі підприємства.

Довгосрокові зобов'язання (згідно з *П(С)БО 11 «Зобов'язання»*) – всі зобов'язання, що не є поточними зобов'язаннями.

Довгосрокові фінансові інвестиції (згідно з П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції») – фінансові інвестиції на період більше одного року, а актож усі інвестиції які не можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент.

Довгострокова біологічні активи (згідно з П(С)БО 30 «Біологічні активи») – усі біологічні активи, які не є поточними.

Довгострокова дебіторська заборгованість (згідно з П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість») – сума дебіторської заборгованості, яка не виникаю в ході нормального операційного циклу та буде погашена після 12 місяців з дати балансу.

Договір господарський (згідно з Господарським кодексом України) – договір, який відображає зобов'язання, що виникають між суб'єктами господарювання та іншими учасниками відносин у сфері господарювання з підстав, передбачених ГКУ, в силу якого один суб'єкт (зобов'язана сторона, у тому числі боржник) повинен вчинити певну дію господарського чи управлінсько-господарського характеру на користь іншого суб'єкта (виконати роботу, передати майно, сплатити гроші тощо), або утриматися від певних дій, а інший суб'єкт має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку.

Договір колективний – договір між власником чи адміністрацією підприємства, з одного боку, і трудовим колективом, представленим профспілковим комітетом, - з другого; у ньому визначається: режим роботи, оплата праці, тривалість відпустки, умови роботи, забезпечення безпеки праці, страхування, пільги, соціальний захист.

Договір купівлі-продажу (згідно з Цивільним кодексом України) – договір, за яким одна сторона (продавець) передає або зобов'язується передати майно (товар) у вланість другій стороні (покупцеві), а покупець приймає або зобов'язується прийняти майно (товар) і сплатит за нього певну грошову суму. Даний договір встановлює умови, обсяг купівлі, продажу товарів (продукції), ціни, умови й способи оплати, строки поставки, спосіб транспортування і відповідні розрахунки, відповідальність сторін за порушення умов договору.

Документооборот (документообіг) – рух документів в обліковому процесі від моменту їх заповнення або отримання від інших підприємств до завершення їх використання та здачі в архів.

Доходи (згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності») – збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Екологічний податок – загальнодержавний обов'язковий платіж, що стягується з фактичних обсягів викидів в атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, які тимчасово зберігаються їх виробниками,

фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та з фактичного обсягу радіоактивних відходів, накопичених до 1 квітня 2009 року.

Еквіваленти грошових коштів (грошей) (згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності») – короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, що вільно конвертуються у певні суми грошей і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості.

Елемент витрат (згідно з П(С)БО 16 «Витрати») – сукупність економічно однорідних витрат.

Емісійний дохід – дохід, пов'язаний з придбанням акцій за ціною, вищою за їхню номінальну вартість у акціонерних товариствах.

Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (єдиний внесок) – консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб та членів їхніх сімей на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами державного соціального страхування.

Єдиний грошовий вимірник (згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності») – принцип формування фінансової звітності, який передбачає вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у його фінансовій звітності в єдиній грошовій одиниці.

Забезпечення (згідно з П(С)БО 11 «Зобов'язання») – зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу.

Загальновиробничі витрати – непрямі витрати, які виникли на етапі виробництва, пов'язані з цим організацією й управлінням і які підлягають розподілу між видами виготовленої продукції й включаються до виробничої собівартості у межах виконання нормальної виробничої потужності за звітний період.

Залишкова вартість (згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби») – різниця між первісно (переоціненою) вартістю необоротного активу та сумою його накопиченої амортизації (зносу).

Запаси (згідно з П(С)БО 9 «Запаси») – активи, які утримуються підприємством для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції; виконання робіт надання послуг, а також управління підприємством.

Збиток (згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності») – перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати.

Звичайна ціна – ціна товарів (робіт, послуг), визначена сторонами договору, якщо інше не встановлено цим Кодексом. Якщо не доведено зворотне, вважається, що така звичайна ціна відповідає рівню ринкових цін.

Звіт про рух грошових коштів (згідно з *НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»*) – звіт, який відображає надходження і вибуття грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, фінансової та іншої діяльності.

Звіт про власний капітал (згідно з *НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»*) – звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду.

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) – звіт про доходи, витрати і фінансові результати та сукупний дохід.

Земельний податок – обов'язковий платіж, що стягується з власників земельних ділянок та земельних часток (паїв), а також постійних землекористувачів.

Знос основних засобів (згідно з *П(С)БО 7 «Основні засоби»*) – сума амортизації об'єкта основних засобів з початку його корисного використання; поступове систематичне списання вартості основних засобів у процесі їх корисного використання, пов'язане з їх фізичним і моральним старінням.

Зобов'язання (згідно з *НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»*) – заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Ідентифікована собівартість (згідно з *П(С)БО 9 «Запаси»*) – оцінка вартості запасів, які відпускаються, та послуг, що виконуються для спеціальних замовлень і проектів, а також запаси, які не замінюють одне одного.

Інвентаризація (від лат. – опис майна) – елемент методу бухгалтерського обліку, який є способом виявлення в натурі фактичної наявності матеріальних цінностей, грошових коштів і розрахунків; це перевірка наявності й стану об'єкта шляхом огляду, підрахунку, зважування, обміру тощо.

Інвестиції – господарські операції, що передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та/або цінних паперів в обмін на кошти або майно. Інвестиції поділяються на:

1) капітальні інвестиції – господарські операції, що передбачають придбання будинків, споруд, інших об'єктів нерухомої власності, інших основних засобів і нематеріальних активів, що підлягають амортизації відповідно до норм Кодексу;

2) фінансові інвестиції – господарські операції, що передбачають придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та / або інших фінансових інструментів. Фінансові інвестиції поділяються на:

- **прямі інвестиції** – господарські операції, що передбачають внесення коштів або майна в обмін на корпоративні права, емітовані юридичною особою при їх розміщенні такою особою;

• портфельні інвестиції – господарські операції, що передбачають купівлю цінних паперів, деривативів та інших фінансових активів за кошти на фондовому ринку або біржовому товарному ринку;

1) реінвестиції – господарські операції, що передбачають здійснення капітальних або фінансових інвестицій за рахунок прибутку, отриманого від інвестиційних операцій.

Інструкція по застосуванню Плану рахунків бухгалтерського обліку (згідно з *Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій*) – нормативний документ, який встановлює призначення і порядок ведення рахунків бух обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та інших юридичних осіб (крім банків і бюджетних установ) незалежно від форм власності, організаційно-правових форм і видів діяльності, а також виділених на окремий баланс філій, відділень та інших відособлених підроділів.

Інструменти, прилади, інвентар (меблі) – ріжучі, ударні, давильні й ущільнюючі знаряддя праці, включаючи ручні механізовані знаряддя, які працюють за допомогою електроенергії, стисненого повітря тощо, а також будь-які пристрої для обробки матеріалів, виконання монтажних робіт, виробничий інвентар, обладнання для охорони праці та меблі.

Інші малоцінні необоротні матеріальні активи – активи, до складу яких включають музейні експонати, експонати, інші предмети.

Інші необоротні матеріальні активи (згідно з *Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій*) – необоротні матеріальні активи, які не знайшли відображення на інших субрахунках рахунка «Інші необоротні матеріальні активи». Тут відображається вартість сценічно-постановочних предметів, вартість завершених капітальних інвестицій в об'єкти операційної оренди (модернізація, модифікація тощо).

Істрична (фактична) собівартість (згідно з *НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»*) – принцип формування фінансової звітності, який визначає пріоритет оцінки активів, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання.

Калькулювання – це спосіб визначення собівартості одиниці продукції, робіт, послуг, що включає групування витрат, розмежування витрат між об'єктами калькулювання та визначення собівартості окремих виробів (робіт, послуг).

Калькуляція (згідно з *Методичними рекомендаціями з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості*) – представлений у табличній формі бухгалтерський розрахунок витрат у грошовому вираженні на

виробництвом одиниці виробу або партії виробів, а також на виконання робіт і послуг.

Капіталізація фінансових витрат (згідно з П(С)БО 31 «Фінансові витрати») – включення фінансових витрат до собівартості кваліфікаційного активу.

Каса – приміщення або місце здійснення готівкових розрахунків, а також приймання, видачі, зберігання готівкових коштів, інших цінностей, касових документів.

Касові операції – операції підприємств (підприємців) між собою та з фізичними особами, що пов'язані з прийманням і видачею готівки під час проведення розрахунків через касу з відображенням цих операцій у відповідних книгах обліку.

Користувачі звітності (згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності») – фізичні або юридичні особи, що потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень.

Корпоративні права – права особи, частка якої визначається у статутному фонді (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами.

Лізингова (орендна) операція – господарська операція (крім операцій з фрахтування (чартеру) морських суден та інших транспортних засобів) фізичної чи юридичної особи (орендодавця), що передбачає надання основних фондів у користування іншим фізичним чи юридичним особам (орендарям) за плату та на визначений термін. Лізингові операції поділяються на:

1) оперативний лізинг (оренда) – господарська операція фізичної або юридичної особи, що передбачає передачу орендарю основного фонду, придбаного або виготовленого орендодавцем, на умовах інших, ніж передбачаються фінансовим лізингом (орендою);

2) фінансовий лізинг (оренда) – господарська операція, яка здійснюється фізичною або юридичною особою і передбачає передачу орендарю майна, яке є основним засобом згідно з Кодексом та придбане або виготовлене орендодавцем, а також усіх ризиків та винагород, пов'язаних з правом користування та володіння об'єктом лізингу.

Ліквідаційна вартість (згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби») – сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їхнього корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

Ліміт залишку готівки в касі – граничний розмір суми готівки, що може залишитися в касі в позаробочий час.

Малоцінні необоротні матеріальні активи (згідно з Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій) – предмети, строк корисного використання яких більше одного року, зокрема спеціальні інструменти і спеціальні пристосування, вартість яких погашається нарахуванням зносу за встановленою підприємством ставкою (нормою) з урахуванням очікуваного способу використання таких об'єктів та інші предмети, які за вартісними ознаками підприємством зараховано до складу малоцінних необоротних матеріальних активів.

Малоцінні та швидкозношувані предмети (згідно з П(С)ПО 9 «Запаси») – запаси, що належать підприємству та знаходяться у складі запасів; до МШП належать предмети, що використовуються не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він перевищує один рік, зокрема: інструменти, господарський інвентар, спеціальне оснащення, спецодяг тощо.

Метод калькулювання (метод визначення собівартості) – це спосіб обчислення собівартості конкретного виду продукції (робіт.ю послуг) в залежності від визначених підприємством особливостей технологічного процесу, обліку та управління.

Метод участі в капіталі – метод обліку фінансових інвестицій, згідно з яким балансова вартість інвестицій відповідно збільшується або зменшується на суму збільшення або зменшення частки інвестора у власному капіталі об'єкту інвестування.

Монетарні статті – статті балансу про грошові кошти, а також про такі активи й зобов'язання, які будуть отримані або сплачені у фіксованій (або визначеній) сумі грошей або їхніх еквівалентів.

Напівфабрикати (згідно з Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій) – проодукція, що не пройшла всіх установлених технологічним процесом стадій виробництва й потребує доопрацювання або укомплектування; напівфабрикати, крім використання у виробництві, реалізують на сторону як готову продукцію.

Незавершене виробництво (НЗВ) (згідно з П(С)ПО 9 «Запаси») – не закінчені обробкою і складанням деталі, вузли, вироби або внаслідок незакінчених технологічних процесів.

Нематеріальний актив (згідно з П(С)БО 8 «Нематеріальні активи») – немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований: право власності на результати інтелектуальної діяльності, у тому числі промислової власності, а також інші аналогічні права, визнані об'єктом права власності (інтелектуальної власності), право користування майном та майновими правами платника податку в установленому законодавством порядку, в тому числі придбані в установленому

законодавством порядку права користування природними ресурсами, майном та майновими правами.

Необоротні активи (згідно з *НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»*) – всі активи, що не є оборотними; активи, строк використання яких перевищує 12 місяців або один операційний цикл, та які переносять свою вартість на собівартість виготовленої продукції (проданих товарів, виконаних робіт, наданих послуг) частинами шляхом нарахування амортизації (зносу): будівлі, споруди, транспортні засоби, офісне обладнання тощо.

Неоплачений капітал – сума заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу протягом першого року діяльності товариства з моменту державної реєстрації.

Неподібні активи – активи, які мають різне функціональне призначення та мають різну справедливу вартість.

Неприбуткові підприємства, установи та організації – підприємства, установи та організації, основною метою діяльності яких є не отримання прибутку, а провадження благодійної діяльності та меценатства і іншої діяльності, передбаченої законодавством.

Непрямі витрати (згідно з *Методичними рекомендаціями з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості*) – витрати, які не можуть бути віднесені безпосередньо до певного об'єкта витрат економічно доцільним шляхом.

Нормативні витрати (згідно з *П(С)ПО 9 «Запаси»*) – оцінка вартості запасів із застосуванням норм витрат на одиницю продукції (робіт, послуг), які встановлені підприємством з урахуванням нормальних рівнів використання запасів, праці, виробничих потужностей і діючих цін. Оцінка продукції за нормативними витратами коригується до фактичної виробничої собівартості.

Об'єкт витрат (згідно з *П(С)ПО 16 «Витрати»*) – продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов'язаних з їхнім виробництвом (виконанням) витрат.

Облікова політика (згідно з *НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»*) – сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності.

Облікові реєстри – носії інформації спеціального формату і будови (паперові, машинні), призначені для реєстрації, групування та узагальнення господарських операцій, оформлених відповідними первинними документами.

Оборотна відомість за рахунками синтетичного обліку – зведення оборотів і сальдо за всіма синтетичними рахунками, призначене для перевірки облікових записів, складання нового балансу та загального ознайомлення зі станом і змінами господарських засобів.

Оборотні активи (згідно з *НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»*) – гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного

циклу чи протягом дванадцяти місяців або один операційний цикл, та які переносять свою вартість на собівартість виготовленої продукції (проданих товарів, виконаних робіт, наданих послуг) повністю за визначений вище період (тобто споживаються повністю): сировина, матеріали, паливо, запасні частини, готова продукція, товари, грошові кошти, поточна дебіторська заборгованість.

Операційна діяльність (згідно з *НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»*) – основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю.

Операційний цикл (згідно з *НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»*) – проміжок часу між придбанням запасів для провадження діяльності і отриманням грошей та їх еквівалентів від реалізації виробленої з них продукції або товарів, послуг.

Основна діяльність (згідно з *НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»*) – операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу.

Основні засоби (згідно з *П(С)БО 7 «Основні засоби»*) – матеріальні активи, які підприємство уримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Пасиви – капітал (власний капітал) та зобов'язання.

Пайовий капітал – сукупність коштів фізичних і юридичних осіб, добровільно розміщених у товаристві для здійснення його фінансово-господарської діяльності, це складова викладеного, зареєстрованого власного капіталу.

Пеня – сума коштів у вигляді відсотків, нарахованих на суми грошових зобов'язань, не сплачених у встановлені законодавством терміни.

Первинний документ – (згідно з ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні») – документ, який містить відомості про господарську операцію та підтверджує її здійснення.

Первісна вартість – вид оцінки, яка застосовується для всіх об'єктів обліку і якою визначається фактична (історична) собівартість активів; вона включає суму всіх витрат, пов'язаних з придбанням (виготовленням активів) і доведенням їх до придатного для використання стану: ціна придбання (купівельна ціна) або собівартість виготовлення, витрати на доставку, налагодження, установку, страхування ризиків доставки, монтажні роботи.

Переоцінена вартість (згідно з *П(С)БО 7 «Основні засоби»*) – вартість необоротних активів після їх переоцінки.

Пересортиця – результат інвентаризації, за якого виникають лишки одних і нестачі інших матеріальних цінностей як результат заміни одного сорту іншим при відпуску товарно-матеріальних цінностей.

Поворотна фінансова допомога – сума коштів, що надійшла платнику податків у користування за договором, який не передбачає нарахування процентів або надання інших видів компенсацій у вигляді плати за користування такими коштами, та є обов'язковою до повернення.

Податкове зобов'язання – сума коштів, яку платник податків, у тому числі податковий агент, повинен сплатити до відповідного бюджету як податок або збір на підставі, в порядку та строки, визначені податковим законодавством.

Податкове зобов'язання з ПДВ – загальна сума податку на додану вартість, одержана (нарахована) платником податку в звітному (податковому) періоді.

Податковий кредит з ПДВ – сума, на яку платник податку на додану вартість має право зменшити податкове зобов'язання звітного (податкового) періоду, визначена згідно з розділом V Податкового кодексу України.

Подібні об'єкти (згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби») – об'єкти, які мають однакове функціональне призначення та однакову справедливу вартість (різниця між справедливою вартістю об'єктів обміну не повинна перевищувати 10%).

Постійні загальновиробничі витрати (згідно з П(С)ПО 16 «Витрати») – витрати на обслуговування і управління виробництвом, що залишаються незмінними при зміні обсягу діяльності в релевантному діапазоні.

Поточна дебіторська заборгованість (згідно з П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість») – сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом 12 місяців з дати балансу.

Поточні біологічні активи (згідно з П(С)БО 30 «Біологічні активи») – біологічні активи тваринництва (зокрема, тварин, що перебувають на вирощуванні та відгодівлі, птиці, звірів, кролів, сімей бджіл, а також худоби, вибракуюваної з основного стада й реалізованої без ставлення на відгодівлю, тварин, прийнятих від населення для реалізації) та рослинництва, які оцінюються за справедливою вартістю (зокрема, зернові, технічні, овочеві та інші культури тощо).

Поточні фінансові інвестиції – інвестиції на строк, що не перевищує один рік, які можна вільно реалізовувати в будь-який момент (крім інвестицій, які є еквівалентами грошових коштів).

Прибуток (згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності») – сума, на чку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

Природний убуток у межах норм – результат інвентаризації, за якого виникає нестача, але її кількісна та вартісна оцінка знаходиться в межах,

визначених законодавчо, й дозволяє списати нестачу за рахунок організації без визначення винних осіб.

Продаж (реалізація) товарів – будь-які операції, що здійснюються згідно з договорами купівлі-продажу, міни, поставки та іншими господарськими, цивільно-правовими договорами, які передбачають передачу прав власності на такі товари за плату або компенсацію незалежно від строків її надання, а також операції з безоплатного надання товарів. Не вважаються продажем товарів операції з надання товарів у межах договорів комісії (консигнації), поруки, схову (відповідального зберігання), доручення, довірчого управління, оперативного лізингу (оренди), інших цивільно-правових договорів, які не передбачають передачі прав власності на такі товари.

Проценти – дохід, який сплачується (нараховується) позичальником на користь кредитора як плата за використання залучених на визначений або невизначений строк коштів або майна.

Прямі витрати (згідно з П(С)ПО 16 «Витрати») – витрати, які можуть бути віднесені безпосередньо до певного об'єкта витрат економічно доцільним шляхом.

Регістри аналітичного обліку – вид облікових реєстрів за ступенем узагальнення облікової інформації, які ведуться в розрізі аналітичних рахунків, відкритих до певного синтетичного рахунка (картки складського обліку сировини і матеріалів).

Резервний капітал – сума резервів, створених відповідно до чинного законодавства або в установчих документів, за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства.

Регістри синтетичного обліку – вид облікових реєстрів за ступенем узагальнення облікової інформації, які ведуться в розрізі синтетичних рахунків.

Рентна плата – загальнодержавний податок, який справляється за користування надрами для видобування корисних копалин; за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин; за користування радіочастотним ресурсом України; за спеціальне використання води; за спеціальне використання лісових ресурсів; за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України.

Робочий план рахунків – сукупність усіх рахунків підприємства, яка відображає специфіку галузі та виду діяльності, визначає зміст аналітичного обліку та характер форми обліку; складається і застосовується підприємством самостійно.

Роялті – будь-який платіж, отриманий як винагорода за використання або за надання права на використання об'єкта права інтелектуальної власності, а саме на будь-які літературні твори, твори мистецтва або науки, включаючи комп'ютерні програми, інші записи на носіях інформації, відео- або аудіокасети, кінематографічні фільми або плівки для радіо- чи телевізійного

мовлення, передачі (програми) організацій мовлення, інших аудіовізуальних творів, будь-які права, які охороняються патентом, будь-які зареєстровані торговельні марки (знаки на товари і послуги), права інтелектуальної власності на дизайн, секретне креслення, модель, формулу, процес, права інтелектуальної власності на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду (ноу-хау).

Середньозважена собівартість (згідно з П(С)БО 9 «Запаси») – «усереднена» оцінка вартості запасів, яка проводиться щодо кожної одиниці запасів шляхом ділення сумарної вартості залишку таких запасів на початок звітного місяця і вартості одержаних у звітному місяці запасів на сумарну кількість запасів на початок звітного місяця і одержаних у звітному місяці.

Синтетичні рахунки (рахунки першого порядку) – рахунки, які надають узагальнені дані тільки у грошовому вимірнику з економічно однорідних груп об'єктів обліку (засобів, джерел їх утворення і господарських операцій).

Собівартість реалізованих товарів (згідно з П(С)ПО 16 «Витрати») – собівартість, яка визначається за П(С)БО 9 «Запаси».

Собівартість реалізованої продукції (роботи, послуги) (згідно з П(С)ПО 16 «Витрати») – собівартість, яка складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітного періоду, і нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та понаднормативних виробничих витрат.

Справедлива вартість (згідно з П(С)БО 19 «Об'єднання підприємства») – сума, за якою може бути здійснений обмін активу, або оплата зобов'язання в результаті операцій між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами.

Статутний капітал – зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства.

Строк корисного використання (експлуатації) – очікуваний період часу, протягом якого необоротні активи будуть використовуватись підприємством або з їх використанням буде виготовлено (виконано) очікуваний підприємством обсяг продукції (робіт, послуг).

Суб'єкт господарювання (господарюючий суб'єкт) – зареєстрована у встановленому законодавством порядку юридична особа незалежно від її організаційно-правової форми та форми власності, яка здійснює господарську діяльність, крім органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також фізична особа – суб'єкт підприємницької діяльності.

Субрахунки (рахунки другого порядку) – проміжна ланка між синтетичними та аналітичними рахунками; вони більш детальні, ніж синтетичні, призначені для додаткового, проміжного групування даних про окремі об'єкти.

Товари (згідно з П(С)БО 9 «Запаси») – товарно-матеріальні цінності (ТМЦ), що надійшли на підприємство з метою продажу. Використовують в основному збутові, торговельні та заготівельні підприємства й організації, а також підприємства громадського харчування.

Траспортно-заготівельні витрати (згідно з П(С)БО 9 «Запаси») – затрата на заготівлю запасів, оплата тарифів (фрахту) за вантажно-розвантажувальні роботи і транспортування запасів усіма видами транспорту до до місця їхнього використання, включаючи витрати зі стархування ризиків транспортування запасів.

Фактична виробнича собівартість – грошове вираження безпосередніх фактичних поточних витрат підприємства, пов'язаних з виробництвом продукції (робіт, послуг), в цілому по підприємству і частина витрат, яка необхідна для оцінки вартості певного об'єкту калькулювання; визначається за кредитом рахунка 23 «Виробництво».

Фінансова звітність (згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності») – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітній період.

ФІФО-метод (згідно з П(С)БО 9 «Запаси») – оцінка вартості запасів за припущенням, що запаси використовуються у тій послідовності, в якій вони надходили на підприємство (відображені у бухобліку), тобто запаси, які першими відпускаються у виробництво (продаж та інше вибуття), оцінюються за собівартістю перших за часом надходження запасів.

Форма бухгалтерського обліку – сукупність облікових реєстрів для відображення господарських операцій у певній послідовності, певна організація записів на рахунках, а також рівнів використання технічних засобів реєстрації та обліку інформації.

Ціна продажу (згідно з П(С)БО 9 «Запаси») – оцінка вартості запасів, яка заснована на застосуванні підприємством роздрібною торгівлі середнього процента торговельної націнки товарів, якщо номенклатура товарів значна і змінна, а рівень торговельної націнки приблизно однаковий.

Чиста вартість реалізації дебіторської заборгованості (згідно з П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість») – сума поточної дебіторської заборгованості за вирахуванням резерву сумнівних боргів.

Чиста вартість реалізації запасів (згідно з П(С)БО 9 «Запаси») – очікувана ціна реалізації запасів в умовах звичайної діяльності за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізацію. Наприклад, запаси відображаються за чистою вартістю реалізації, якщо на дату балансу їх ціна знижена або вони зіпсовані, застаріли, або іншим чином втратили первісно очікувану економічну вигоду.

Чиста вартість реалізації необоротного активу (згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби») – справедлива вартість необоротного активу за вирахуванням очікуваних витрат на його реалізацію.

Штатний розпис (розклад) – документ, що встановлює для конкретної установи, організації або підприємства структуру адміністративно-управлінського апарату, штат і посадові оклади.

Навчальне видання

МИКОЛЕНКО Олена Петрівна

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК
для студентів вищих навчальних закладів
у 2 частинах
видання друге, перероблене та доповнене

Частина 1

В авторській редакції
Комп'ютерний набір *О. П. Миколенко*

Підписано до друку 15.12.2017. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Гарнітура «Таймс».
Ум. друк. арк. 17,44. Обл.-вид. арк. 15,64.
Тираж 300 пр. Зам №

План 2017/18 навч. р., поз. № 13 в переліку робіт кафедри

Видавництво
Народної української академії
Свідоцтво № 1153 від 16.12.2002.

Надруковано у видавництві Народної української академії
Україна, 61000, Харків, МСП, вул. Лермонтовська, 27.